

2009

Kleinschalige goudwinning in Suriname

Een overzicht van sociaaleconomische,
politieke, en milieu-aspecten

Centrum voor Studie en Documentatie
van Latijns Amerika (CEDLA)
Amsterdam, Nederland

Marieke Heemskerk
Paramaribo, Suriname
5/30/2009

Samenvatting

Dit rapport beschrijft de huidige status van de kleinschalige goudwinning in Suriname, een klein land in het noordelijke Amazonegebied. Het is geschreven in opdracht van het CEDLA (Amsterdam) binnen het onderzoeksproject “Strategische Analyse en Participatief Actieplan voor Zuidoost Suriname”, dat plaats vindt in het kader van Surinaamse en regiobrede beleidsplannen gericht op infrastructuurontwikkeling (IIRSA).

De kleinschalige goudwinning heeft een grote invloed op economische ontwikkelingen, grondgebruik, sociale verhoudingen, en het milieu van Suriname. Dit rapport analyseert deze trends aan de hand van onderzoeksrapporten, academische artikelen, kaarten, en andere bestaande bronnen. Suriname heeft een kleine maar diverse bevolking en een grote rijkdom aan natuurlijke hulpbronnen, waaronder mineralen. Goud wordt gewonnen in naar schatting 800 tot 1200 goudmijnen in de zogeheten Greenstone belt, in het zuidoosten van het land. Goudzoekers bewegen zich tussen verschillende goudvelden binnen dit gebied in reactie op o.a. overheidsacties, nieuwe goudvondsten en uitputting van oude reserves, en de komst van grote mijnbouw bedrijven.

De oorspronkelijke bevolking in de goudgebieden bestaat voornamelijk uit Marrons, en wordt gedomineerd door de Ndyuka groep. De goudwinning heeft verschillende nieuwe bevolkingsgroepen naar het binnenland gebracht, waaronder stadsbewoners, Braziliaanse goudzoekers, en anderen (bv. Chinese winkeliers). Door de samenkomst en samenwerking van verschillende culturen, en door afwezigheid van een sterk centraal gezag, is er in de goudvelden een nieuwe maatschappelijke orde ontstaan met eigen gedragscodes. Deze ongeschreven regels worden alom gerespecteerd en minimaliseren conflicten in de goudvelden. De ‘goudzoekers wet’ komt echter niet overeen met de mijnbouwwet uit 1986 die de goudwinning van overheidswege reguleert. Deze laatste wet schiet op vele fronten tekort in confrontatie met de huidige realiteit in de goudvelden. De GMD, die belast is met controle en ordening van de goudsector, mist bovendien de capaciteiten en middelen om naleving van de bestaande regels te handhaven. Als gevolg ontlopen veel concessionarissen de administratieve, financiële, en andere verplichtingen die gelieerd zijn aan hun mijnbouwrechten.

Hoewel kleinschalige goudwinning grotendeels in de informele sfeer plaats vindt levert zij een substantiële bijdrage aan de nationale economie, o.a. door het bieden van werkgelegenheid aan marginale groepen uit de samenleving en via de ontvangst van royalty bij de verkoop aan legale dealers. In het binnenland kan de goudwinning met recht de motor achter de lokale economie genoemd worden. Behalve de duizenden Marrons die hun gezinnen onderhouden door werk in de goudvelden of gerelateerde dienstensector, zijn ook andere lokale ondernemers (bootsmannen, winkeliers) grotendeels afhankelijk van inkomsten uit de goudsector. Deze economische voordelen worden deels teniet gedaan door de negatieve bijeffecten van de informele goudsector: een toename aan criminaliteit, smokkel, en geweld; de verspreiding van malaria en seksueel overdraagbare ziektes (onder meer door de bloeiende sekswerk industrie); watervervuiling; kwikvergiftiging; en de degradatie van het bosecosysteem.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	1
Inhoudsopgave	
1. Introductie.....	3
2. Methodiek	5
2.1 Onderzoeksmethoden.....	5
2.2 Bronnen	5
2.3 Opdrachtgever.....	5
3. Achtergrond.....	6
3.1 Suriname.....	6
3.2 Het binnenland en haar bevolking	6
3.3 Korte geschiedenis van de goudwinning.....	8
4. Waar vindt en wint men Suriname's goud?	10
4.1 Goudvoorkomens in Suriname.....	10
4.2 Waar werken kleinschalige goudzoekers?	13
4.3 Grootschalige mijnbouwbedrijven	18
5. Sociale aspecten	19
5.1 Bevolking in de goudgebieden	19
5.2 Stadsbewoners	19
5.3 Immigranten	21
5.4 Vrouwen in de goudsector	21
5.5 Een nieuwe maatschappelijke orde	21
5.6 Ongewenste sociale neveneffecten	22
Commercieel sekswerk.....	22
Smokkel	22
Geweld en berovingen	22
6. De wet, de overheid, en het traditionele gezag.....	24
6.1 Mijnbouwwet	24
6.2 Houders van mijnbouwrechten.....	26
6.3 Traditionele concessiehouders.....	31
6.4 Goud, de overheid, en het traditionele gezag.....	31
7. Economische context	34
Goudwinning en de nationale economie	34
Goudwinning en de lokale economie	35
8. Milieu en gezondheid	36
8.1 Kwikvervuiling	36
8.2 Waternvervuiling	37
8.3 Malaria.....	37
8.4 Ontbossing.....	37
Afsluiting.....	38
Literatuurlijst	39

1. Introductie

In de afgelopen drie decennia is de goudwinning een belangrijke motor achter ecologische, politieke, demografische, en sociaaleconomische veranderingen in het Amazone gebied geweest. Dit rapport beschrijft deze trends voor Suriname, een klein land in het noorden van deze regio. In Suriname wordt goud voornamelijk gewonnen door kleinschalige goudzoekers. Hun werkwijze wordt gekarakteriseerd door het gebruik van rudimentaire exploratie en exploitatie methoden; een laaggeschoolde beroepsbevolking zonder mijnbouwkundige opleiding of training; en activiteiten die grotendeels of geheel in het informele circuit plaatsvinden.

Niemand weet hoeveel goudzoekers er actief zijn in Suriname; schattingen lopen uiteen van 12 tot 25 duizend mensen. Hun activiteiten hebben een grote invloed op economische ontwikkelingen, grondgebruik, sociale verhoudingen, en het milieu in Zuidoost Suriname, waar de goudwinning plaats vindt. Deze kleinschalige goudzoekers werken voornamelijk met hydraulische machines (Box 1), al dan niet met behulp van zwaarder materieel zoals graafmachines¹. Met deze methoden worden zowel primaire (goudaders) als secundaire² afzettingen gemijnd. Omdat de meeste goudzoekers het spoor van secundaire alluviale afzettingen volgen en zo lange kaalgekapte strips in het bos achterlaten, wordt deze vorm van mijnen ook wel stripmijnen genoemd.

Dit rapport beschrijft de huidige status van de kleinschalige goudwinning in Suriname in vijf hoofdstukken. Deze hoofdstukken worden voorafgegaan door een summier beschrijving van de methodologie (Hfd. 2) en achtergrond informatie over Suriname, het binnenland en haar bevolking, en de geschiedenis van de goudwinning in dit land (Hfd. 3). Hoofdstuk vier presenteert geografische en geologische gegevens, onder andere aan de hand van kaarten van geologische afzettingen, mineraalvoorkomens, en goudwinningsgebieden. Sociale aspecten staan centraal in hoofdstuk vijf, dat zowel de originele bevolking in Zuidoost Suriname als de goudzoekerpopulatie beschrijft. In dit hoofdstuk wordt ook ingegaan op ongewenste sociale neveneffecten. Hoofdstuk 6 belicht de verschillende vormen van formeel en informeel gezag in Surinames goudvelden: de nationale wetgeving, de overheid, traditionele autoriteiten, concessiehouders, en de goudzoekers zelf.

Goudwinning is allereerst een economische activiteit. In hoofdstuk zeven kijken we naar de verschillende manieren waarop de goudwinning bijdraagt aan de nationale en lokale economieën, en een bestaan biedt aan duizenden mensen uit de armste lagen van de bevolking. Deze economische voordelen worden deels teniet gedaan door de negatieve bijeffecten van de informele goudsector: een toename aan criminaliteit, verspreiding van malaria en seksueel overdraagbare ziektes, watervervuiling, kwikvergiftiging en de degradatie van het boscysteem. Deze milieu- en gezondheidseffecten krijgen aandacht in hoofdstuk acht. Het rapport wordt afgesloten met een korte conclusie.

¹ Mijnbouw ingenieur Dahlberg (1984) geeft een gedetailleerde beschrijving van verschillende kleinschalige goudwinningmethoden in Suriname.

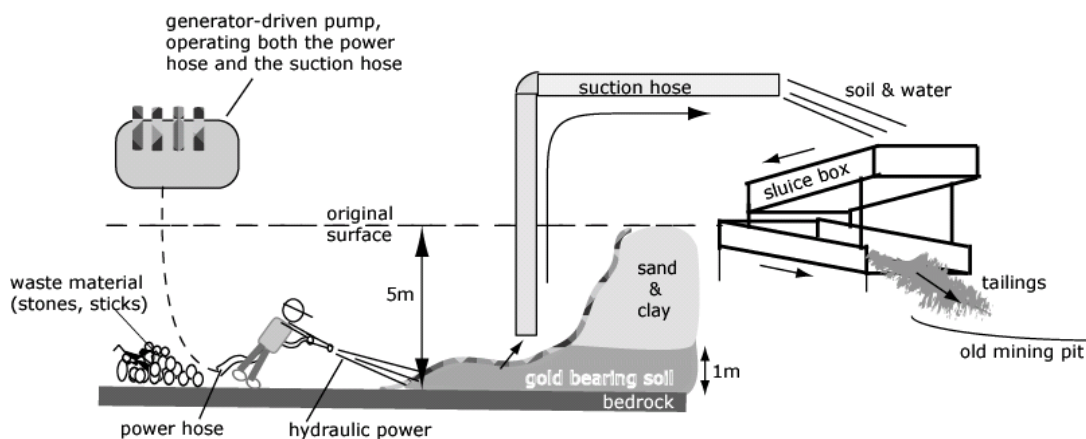
² Secundaire afzettingen zijn ontstaan doordat goud door verweringsprocessen getransporteerd en plaatselijk gedeponeerd is, meestal in de gravellaag van kreken en rivieren of in spleten en achter rotsen in vast gesteente.

Box 1: Hydraulische mijnbouw methode

Hydraulische goudwinning vindt plaats in opeenvolgende fases. Goudzoekers beginnen met het uitkiezen en exploreren van een mogelijke werkplek, vaak vlakbij een plek waar zijzelf of een collega eerder goed verdiend hebben. Hierbij wordt de geprojecteerde richting van het vroegere rivier- of kreekbed gevolgd. Prospectiemethoden zijn eenvoudig; meestal graaft men één of een aantal gaten tot ongeveer twee meter diep, waarvan de inhoud met een *baté* of goudpan gewassen wordt. Meer kapitaalkrachtige ondernemers kunnen een graafmachine inzetten om diepere afzettingen te onderzoeken.

Nadat er een werkplek geselecteerd is, wordt het bos van bomen en andere begroeiing ontdaan. De grootte van deze open plek hangt af van de technologische capaciteit van de ondernemer. Aan de mijnbouwmaschine, die door een generator aangedreven wordt, zijn hogedruk spuiten bevestigd waarmee de goudzoekers eerst de toplaag van zand en klei verwijderen (zie illustratie). Wanneer de goudhoudende bodemlaag bereikt is wordt de modder door een zuigslang in de sluicebox gepompt. Een sluicebox bestaat uit twee of drie achter elkaar gemonteerde, schuingeplaatste houten bakken. Gouddeeltjes en andere zware mineralen worden (deels) opgevangen achter ribbels en/of een metalen gaaswerk, en in de grove mat die de bodem van de sluicebox bedekt. Het afvalmateriaal (gravel, zand, en klei) vloeit een verlaten mijn of het bos in.

Afhankelijk van de verwerkte hoeveelheid materiaal wordt de sluicebox na enkele dagen of weken 'gewassen'. De goudzoeker spoelt het gaas en de matten uit en vangt het concentraat op. Tijdens het wassen gebruikt men kwik, dat chemisch wel met goud maar niet met andere zware mineralen bindt. Goud en kwik vormen in een 1:1 ratio een amalgaam. Goud en kwik worden vervolgens weer gescheiden door het amalgaam te verhitten, waardoor het kwik verdampt en het goud achter blijft. De meest economische en minst schadelijke manier om dit te doen is in een gesloten systeem (retort) waardoor men het kwik terug wint. De meeste goudzoekers verhitten het amalgaam echter gewoon op een houtvuur in een *baté*, al dan niet met bladeren afgedekt.

Bron: Heemskerk en Van der Kooye 2003

2. Methodiek

2.1 Onderzoeksmethoden

Het onderzoek is uitgevoerd als een deskstudie die gebruik maakt van bestaande bronnen zoals onderzoeksrapporten, academische studies, krantenartikelen, kaarten, en websites. Vooral de rapporten van het World Wildlife Fund (WWF) Guianas vormden belangrijke bronnen van informatie. Kaarten van mineraal voorkomens en goudconcessies zijn gescande versies van de originele (handgetekende) kaarten van de Geologisch Mijnbouwkundige Dienst, waarbij de concessiekaart door de auteur is gedigitaliseerd. De overige kaarten zijn door de auteur gecreëerd op basis van de kaarten in de Suriname Plan Atlas (1988).

2.2 Bronnen

Het PAHO rapport *Artisanal Gold Mining in Suriname. Review of Documents, Meeting with Stakeholders and Areas for Further Studies and Interventions* (2002) van De Kom geeft een overzicht van bestaande studies over de kleinschalige mijnbouwsector in de Guiana's tot 2002, met de focus op Suriname. Hoewel de nadruk van dit rapport op de biochemische en milieuaspecten ligt en sociale studies minder goed vertegenwoordigd zijn, geeft de Koms rapport een goed idee van de beschikbare informatie. Het rapport beschrijft van elk document het hoofdthema, en de bruikbaarheid en validiteit van de data, en eventuele beschikbaarheid op het internet³. Behalve De Koms rapport geeft ook de literatuurlijst van Healy en Heemskerk (2003) een vrij compleet beeld van de relevante literatuur per thema.

Sinds de publicatie van bovengenoemde studies is er een aantal recentere artikelen en rapporten over de kleinschalige goudwinning in Suriname verschenen. De meest relevante documenten hieronder zijn het WWF Guianas rapport over kwikvervuiling in de Greenstone Belt (Ouboter et. Al 1997), en de academische publicaties van De Theije (2007), De Theije en Heemskerk (twee artikelen in druk), en Mol en Ouboter (2004). Verder kunnen recente gebeurtenissen in de goudsector via de archieven van De Ware tijd online (www.dwtonline.com) gevolgd worden.

2.3 Opdrachtgever

De studie is verricht in opdracht van het Centrum voor Studie en Documentatie van Latijns Amerika (CEDLA) in Amsterdam, als onderdeel van de eerste, voorbereidings- en consultatiefase van het onderzoeksproject "Strategische Analyse en Participatief Actieplan voor Zuidoost Suriname". Dit project beoogt een participatieve sociale-en milieuanalyse te maken van Surinaamse beleidsplannen gericht op nationale infrastructuurontwikkeling en het regiobrede plan voor infrastructuur in Latijns Amerika, IIRSA (Iniciativa para la Integración de la Infraestructura Regional Suramericana). Financiering voor het onderzoeksproject is verkregen van Cordaid, Icco en Novib-Oxfam.

•

³http://www.chemicalsafetysuriname.org/cms/data/attachments/41/document/Review%20Doc%20PAHO_Artisanal%20Goldmining%20SME_062002.pdf

3. Achtergrond

3.1 Suriname

Suriname ligt op het Zuid-Amerikaanse continent, ten noorden van Brazilië tussen Guyana en Frans Guyana (La Guyane). Het land (land opp.: 163,820 km²) heeft een kleine maar diverse bevolking (pop.: 492.829; ABS 2009). De belangrijkste bevolkingsgroepen zijn Hindoestanen (29%), Creolen (24.1%), Javanen (14.6%), Marrons⁴ (14.7%), Inheemsen (3.6%), Brazilianen, Chinezen, en verschillende andere etnische groepen. Van deze groepen werken voornamelijk de Marrons en Braziliaanse immigranten in de kleinschalige goudwinning. De nationale taal is Nederlands maar vele andere talen worden gesproken, waaronder de nationale lingua franca *Sranantongo* en talen van de verschillende etnische groepen.

Surinames landschap is zeer gevarieerd. Voor de kust liggen modderbanken die gevormd zijn door slib uit Amazone rivieren dat door de Atlantische oceaan meegevoerd is. De kustvegetatie bestaat uit mangrovebossen op modder en zandstranden. Verder landinwaarts vindt men moerasbos, en nog verder naar het zuiden verschillende savannetypen en tropisch bos. Hoogteverschillen zijn gering en de maximale hoogte wordt bereikt in de Wilhelminabergen (1230 m).

Suriname is rijk in natuurlijke hulpbronnen. Bos, voornamelijk tropisch regenwoud, bedekt 86% van het land (World Resources Institute 2006). Mijnbouw is echter de belangrijkste pijler van Surinames economie in ontwikkeling. Meer dan 50 procent van het Bruto Binnenlands Product is verkregen door export van mineralen; voornamelijk bauxiet en aluinaarde maar ook olie en goud (IMF 2007).

Binnen de Caribische regio steekt Surinames economie gunstig af met een per capita nationaal inkomen van USD 4014/jaar (11,267 SRD; ABS 2009). In dit cijfer is de informele economie niet meegerekend. Inkomsten verkregen uit informele handel en klusjes (hosselen), ongeregistreerde voedselproductie, steun van familieleden overzee, drugshandel, en kleinschalige goudmijnbouw zouden het nationaal inkomen kunnen verdubbelen. In Inheemse-en Marrongemeenschappen in het binnenland wordt minstens 90 procent van de huishoudinkomens verkregen uit informele activiteiten. Inkomens zijn echter niet gelijkmatig verdeeld. Volgens schattingen van het Algemeen Bureau voor de Statistiek leeft 70 tot 85 procent van de Surinamers onder de armoedegrens. De bevolking van het binnenland is in deze groep van armen disproportioneel vertegenwoordigd. In de afgelopen drie jaar bedroeg de jaarlijkse inflatie gemiddeld 14.7 procent (ABS 2009).

Twaalf procent van de bevolking is werkloos (SPS 2009). Werkloosheid is vooral hoog onder de jeugd (15-19 jaar) waarvan meer dan een kwart (26.7%) werkloos is (ABS 2005). De districten Sipaliwini en Brokopondo, waar de meeste kleinschalige goudwinning plaatsvindt, hebben met respectievelijk 24.8 en 22.4 procent de hoogste werkloosheidscijfers in het land (ibid.). De overheid is Surinames grootste werkgever en is goed voor meer dan 60 procent van de geregistreerde werkgelegenheid.

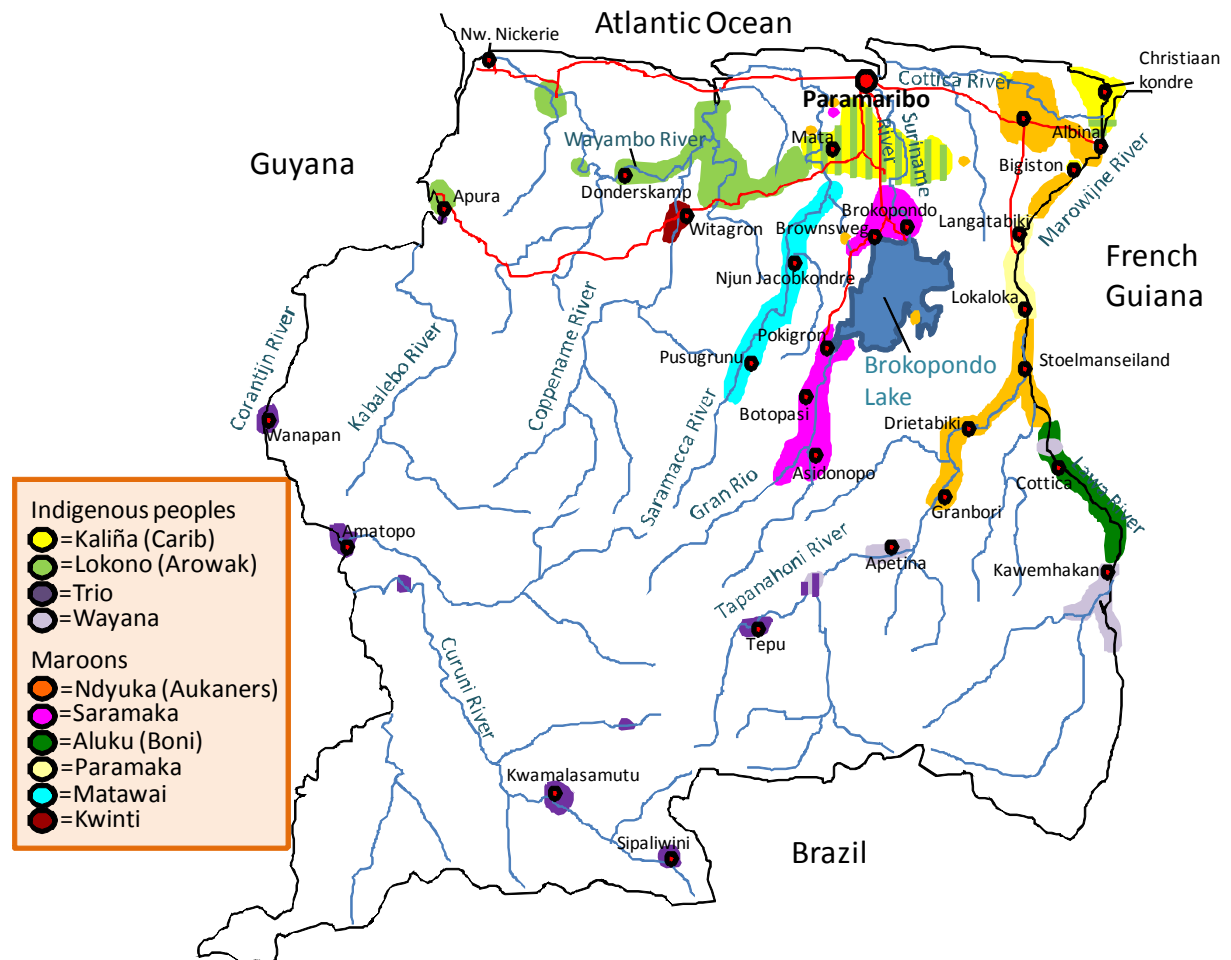
3.2 Het binnenland en haar bevolking

De Surinaamse bevolking leeft grotendeels in de 30 km brede Atlantische kuststrook; voornamelijk in en rond de hoofdstad Paramaribo. Het zuidelijke 80 procent van het land is bedekt met tropisch regenwoud, en wordt aangeduid als het binnenland. Dit biologisch diverse bos is van oudsher het

⁴ Marrons zijn afstammelingen van Afrikaanse slaven die in de 17^e en 18^e eeuw de plantages aan de kust ontvluchtten en onafhankelijke leefgemeenschappen stichtten in het binnenland.

leefgebied van verschillende groepen inheemsen en marrons. Figuur 3.1 toont een kaart waarop de plaatsen waar de verschillende etnische groepen wonen zijn weergegeven.

Figure 1.1. Kaart van Suriname met de leefgebieden van Inheemse en Marron volkeren.

Opmerking: Deze kaart toont de gebieden waar volkeren momenteel voornamelijk leven, niet de totale gebieden die zij gebruiken om in hun levensonderhoud te voorzien of de voorouderlijke gebieden. Bron: ACT-Suriname 2009b

Vandaag de dag wonen er ongeveer 8,000 Inheemsen en 54,000 Marrons in het Surinaamse binnenland (Tabel 1). Deze tribale gemeenschappen leven grotendeels op de traditionele wijze, waarbij men voor voeding afhankelijk is van kleinschalige (zwerf)landbouw, jacht, en visvangst. Geld voor andere levensbehoeften wordt meestal verdiend met het commercieel gebruik van natuurlijke hulpbronnen, zoals het vervaardigen van gereedschappen en gebruiksartikelen (bv. boten, manden), de verzameling van niet-hout bos bijproducten (bv. Braziliaanse noten, palm vruchten), dierenhandel, en kleinschalige goudwinning.

Table 1. Geschatte aantallen van in stamverband levende Inheemsen en Marrons in Suriname

Indigenous peoples	
Kaliña (Carib)	2,500
Lokono (Arowak)	3,500
Trio	1500
Wayana	500
Total	8,000

Maroons	
Ndyuka (Aukaners)	20,000
Saramaka	25,000
Paramaka	4,000
Matawai	3,000
Aluku (Boni)	1,500
Kwinti	500
Total	54,000

Bron: ACT 2009

In de afgelopen drie decennia zijn er nieuwe groepen in het bos komen werken en wonen; vooral Braziliaanse *garimpeiros* maar ook andere mensen die direct of indirect bij de goudindustrie betrokken zijn (bv. graafmachine operators uit de stad), werknemers van bosbouw en andere bedrijven, Chinese winkeliers, ontwikkelingswerkers, en leerkrachten en artsen uit Paramaribo. Deze laatstgenoemden waren voorheen al actief in het binnenland, maar waren ten tijde van de binnenlandse oorlog vrijwel allemaal vertrokken.

Surinamese infrastructuur is geconcentreerd in het kustgebied. In het binnenland is de toegang tot nutsvoorzieningen en infrastructurele werken minimaal. De meeste Marron- en Inheemse dorpen worden niet voorzien van elektriciteit en veilig drinkwater, zijn niet telefonisch bereikbaar, ontvangen geen kranten of radio- en televisiestations en hebben geen adequate sanitaire en vuilverwerkingsvoorzieningen. Daarbij blijft de kwaliteit van educatieve en medische diensten ver achter bij nationale en internationale standaarden.

3.3 Korte geschiedenis van de goudwinning

Het is mogelijk dat er al goud gewonnen werd in Suriname vóór de koloniale periode. De eerste officieel vastgelegde exploratie vindt echter plaats in 1718. Na deze eerste goudexpeditie volgen er verschillende pogingen van privé ondernemers en de staat om Surinamese goud te vinden en winnen (Bubberman 1977). Ook vrije Creolen en Marrons beginnen nu handmatig goud te winnen. Na de afschaffing van de slavernij (1863) moedigt de Nederlandse koloniale overheid de ontwikkeling van de goudindustrie aan om werkgelegenheid te bieden aan voormalige plantageslaven. Onder andere dankzij deze stimulans ontstaat er aan het eind van de 19e eeuw een goudrush (1890-1910). Door mechanische problemen, slechte planning, en foute prijscalculaties mislukken echter de meeste pogingen om zwaardere machines in te zetten (DeVletter and Hakstege 1998).

De productie van artisanale goudzoekers groeit gestaag in het begin van de 20ste eeuw en bereikt in 1908 een hoogtepunt van 1,209 kg/jaar. In 1901 werken er 5,551 geregistreerde arbeiders, van wie het merendeel uit andere Caribische landen komt, in de goudvelden (Heilbron and Willemsen 1980). Na 1908 gaat de goudindustrie echter ten onder aan een gebrek aan managementcapaciteit, ineffectieve goudwinningmethodes, grootschalige illegaliteit, spanningen tussen goudzoekers en concessiehouders, en het bevriezen van de goudprijs op de wereldmarkt (Dahlberg 1984). In 1976 is de goudproductie gedaald tot een schamele (geregistreerde) 2 kg/jaar (Bubberman 1977).

Snel stijgende goudprijzen leiden in de jaren '70 tot een hernieuwde interesse in het goud van Suriname (Dahlberg 1984). In 1978 introduceert de Geologische Mijnbouwkundige Dienst (GMD) een nieuwe mijnbouwmethode, kleine pontons met zuigers (*pondo*), op de Lawa rivier. Een gebrek aan arbeidskrachten en kapitaal verhinderen echter de continuïteit van exploratie- en exploitatiewerkzaamheden. Alle geologische activiteiten worden abrupt gestopt als in 1986 de binnenlandse oorlog uitbreekt tussen het toenmalige militaire regime en een groep Marrons die zich in het Jungle Commando verenigd hebben. Hoewel veel Marrons niet bij de strijd betrokken zijn, zijn zij het doelwit van vergeldingsacties van het nationale leger. Scholing en gezondheidszorg stagneren en de infrastructuur in het binnenland wordt grotendeels vernietigd. Omdat alle toegangswegen bezet zijn kan men niet meer van en naar het binnenland reizen.

Op verschillende manieren heeft de binnenlandse oorlog (1986-1992) de opleving van de kleinschalige goudwinning gestimuleerd. Het Jungle Commando confisqueerde de overheidsponsons en nodigde naar verluidt Braziliaanse goudzoekers uit om hierop te werken. De strijd tegen het nationale leger werd deels gefinancierd met opbrengsten van deze goudmachines. Ten tweede bevonden veel Marron scholieren uit Paramaribo zich in het binnenland toen het gewapende conflict uitbrak in de vakantie. Omdat zij niet terug konden naar de stad en ook niet werkloos konden blijven wachten zijn velen van hen de goudvelden ingetrokken.

Omdat er geen les meer gegeven werd in het binnenland gedurende en direct na de binnenlandse oorlog heeft een hele generatie van Marron jongeren geen of nauwelijks onderwijs genoten. Zonder schooldiploma en met matige beheersing van de Nederlandse taal is het voor deze jongeren moeilijk om werk in de stad te vinden. De stigmatisering van Marrons als primitieve en gewelddadige bosbewoners, een beeld dat tijdens de binnenlandse oorlog bewust gepromoot werd door het nationale leger, maakt het vinden van een vaste baan extra moeilijk voor hen. De kleinschalige goudwinning is voor jonge Marron mannen aantrekkelijk omdat men geen diploma, taalvaardigheden, of startkapitaal nodig heeft om als arbeider te beginnen.

Door het binnenland van de kust te isoleren leidde de binnenlandse oorlog ook tot prijsstijgingen en ernstige tekorten aan basisbehoeften in het binnenland. Met goud kon men aan de Franse kant terecht. De economische recessie in de jaren na de binnenlandse oorlog, de torenhoge inflatie van eind jaren '90, en armoede maakte de behoefte aan een waardevast betaalmiddel alleen maar groter. Met goudvoorkomens in de traditionele leefgebieden en een traditie van kleinschalige goudwinning, was de trek naar de goudvelden een logisch gevolg van deze ontwikkelingen.

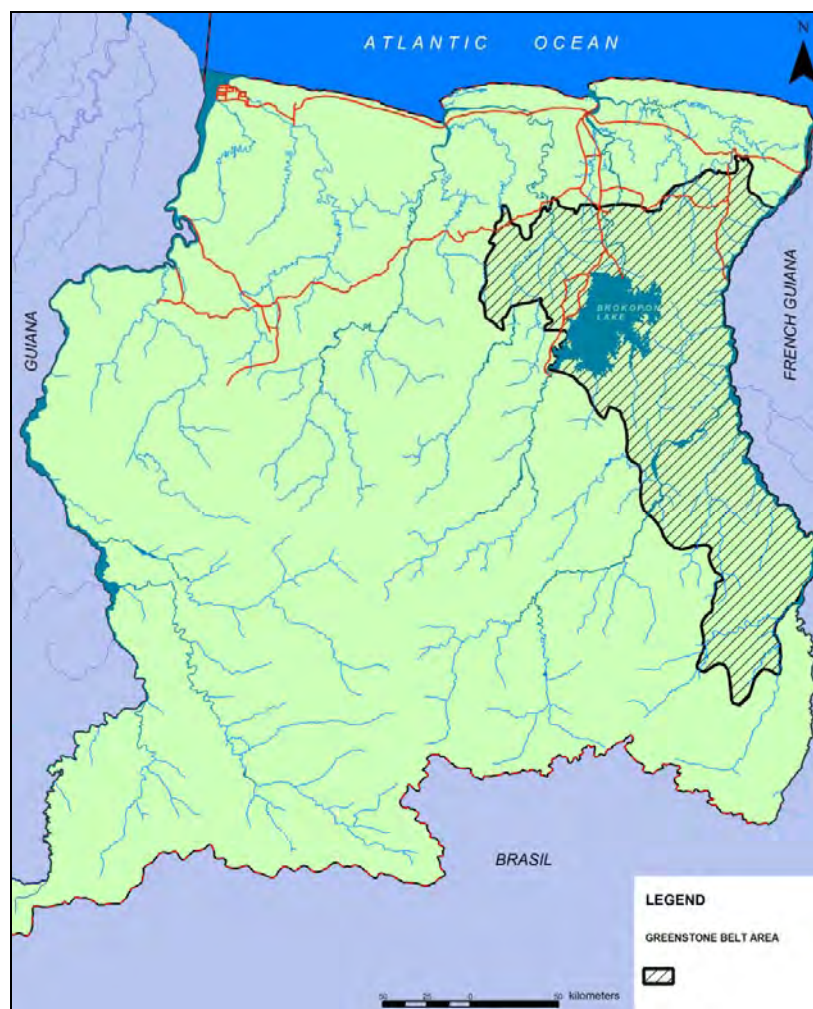
Healy en Heemskerk (2005) vergelijken in een historische analyse de eerste (1875-1925) en de tweede (1971-heden) goudrushes. Zij concluderen onder andere dat kleinschalige goudzoekers niet zullen verdwijnen zolang hun werk genoeg oplevert. Een overheidsbeleid gericht op co-existentie en ondersteuning van verschillende vormen van (goud)mijnbouw is daarom realistischer dan een beleid gericht op het ontmoedigen en vernietigen van de kleinschalige goudsector. De organisatie en controle van de goudsector blijft echter een utopie zonder moderne mijnbouwwet, regelgeving die gebaseerd is op de realiteiten in het veld, en de aanwezigheid van 'goudzoeker vriendelijke' overheidsinstanties. We komen hierop terug in hoofdstuk 6.

4. Waar vindt en wint men Surinaames goud?

4.1 Goudvoorkomens in Suriname

Surinaames goudafzettingen zijn deel van het Guiana schild, een geologische Greenstone formatie die zich uitstrekt over 415,000 km² van Venezuela, de Guyana's, en Brazilië (Veiga 1997). In Suriname beslaat de Greenstone belt 24,000 km² in het oosten van het land (Figuur 4.1)

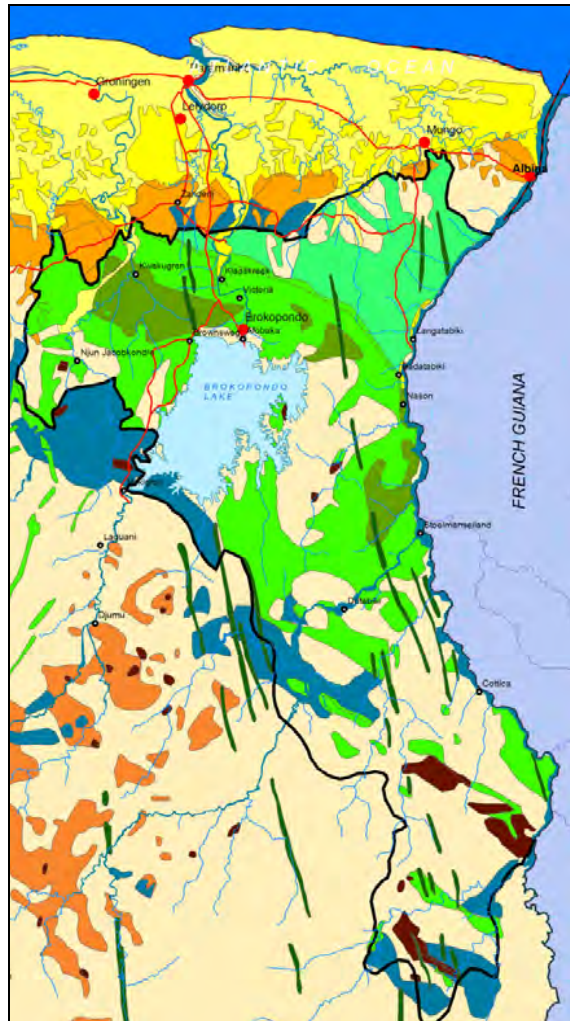
Figuur 4.1 Locatie van de Greenstone belt in Suriname

Bron: PlantProp en Buursink Consultants 2003

De geologie van de Surinaamse Greenstone belt is afgebeeld in Figuur 4.2. Een gedetailleerde beschrijving van de geologische processen en afzettingen die bepalend zijn voor de goudvoorkomens in dit gebied is te vinden in PlantProp en Buursink 2003 (pages 30-32) en in Healy en Heemskerk 2005 (Hfd 2.1).

Figuur 4.2 Geologie van de Surinaamse Greenstone belt

Legenda

Quaternary

Holocene

Coronie and Mara Formations: clay; sand with shells, clayey peats

Pleistocene

Coropina formation: sand; clayey sand; clay

Tertiary

Zanderij Formation: coarse sand

Permo-Triassic

"Apatoe" dolerites

Precambrian

Middle Proterozoic

"Avanavero" dolerites

Roraima Formation: quartz-arenites and conglomerates

Lower Proterozoic

Trans-Amazonian granitoid-volcanic complex

Granitoid rocks

Pyroxene-bearing granites

Metagabbros (De Goeje gabbros)

Acid-intermediate metavolcanics (Dalbana rhyolites)

Trans-Amazonian greenstone belt (Marowijne Group)

Meta-quartz arenites and phyllites, local metavolcanics (Rosebel Formation)

Metagraywackes and phyllites, local metavolcanics (Armina Formation)

Ocean-floor basalts, island-arc andesites, cherts and mudstones (Paramaka Formation)

Trans-Amazonian high grade metamorphic belts

Migmatitic gneisses and amphibolites (Coeroeni Group)

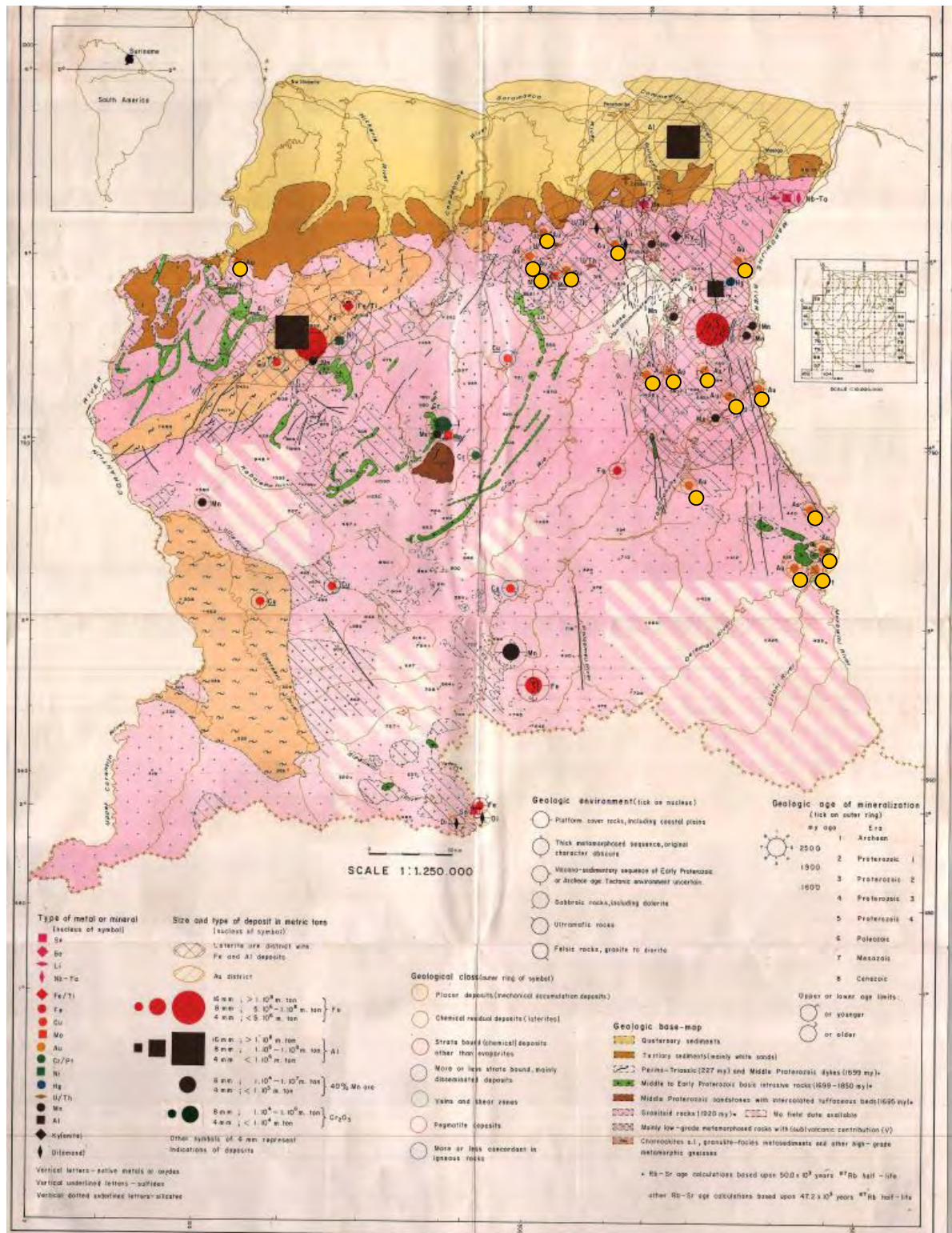
Archean (?)

Granulite belt

Charnockitic granulites (Falawatra Group)

Bron: PlantProp en Buursink 2003, gebaseerd op de Planatlas 1988

Figuur 4.3 Mineraalvoorkomens in Suriname (Goud = Au)

Bron: Geologische Mijnbouwkundige Dienst. Jaar niet weergegeven

De kaart van gebieden waar mineralen voorkomen (Figuur 4.3) laat zien dat er ook goud voorkomt buiten het Greenstone belt gebied, zoals in West Suriname vlakbij Apoera. Het is mogelijk dat er ook op andere plaatsen goud voorkomt maar dan waarschijnlijk in lage gradaties.

4.2 Waar werken kleinschalige goudzoekers?

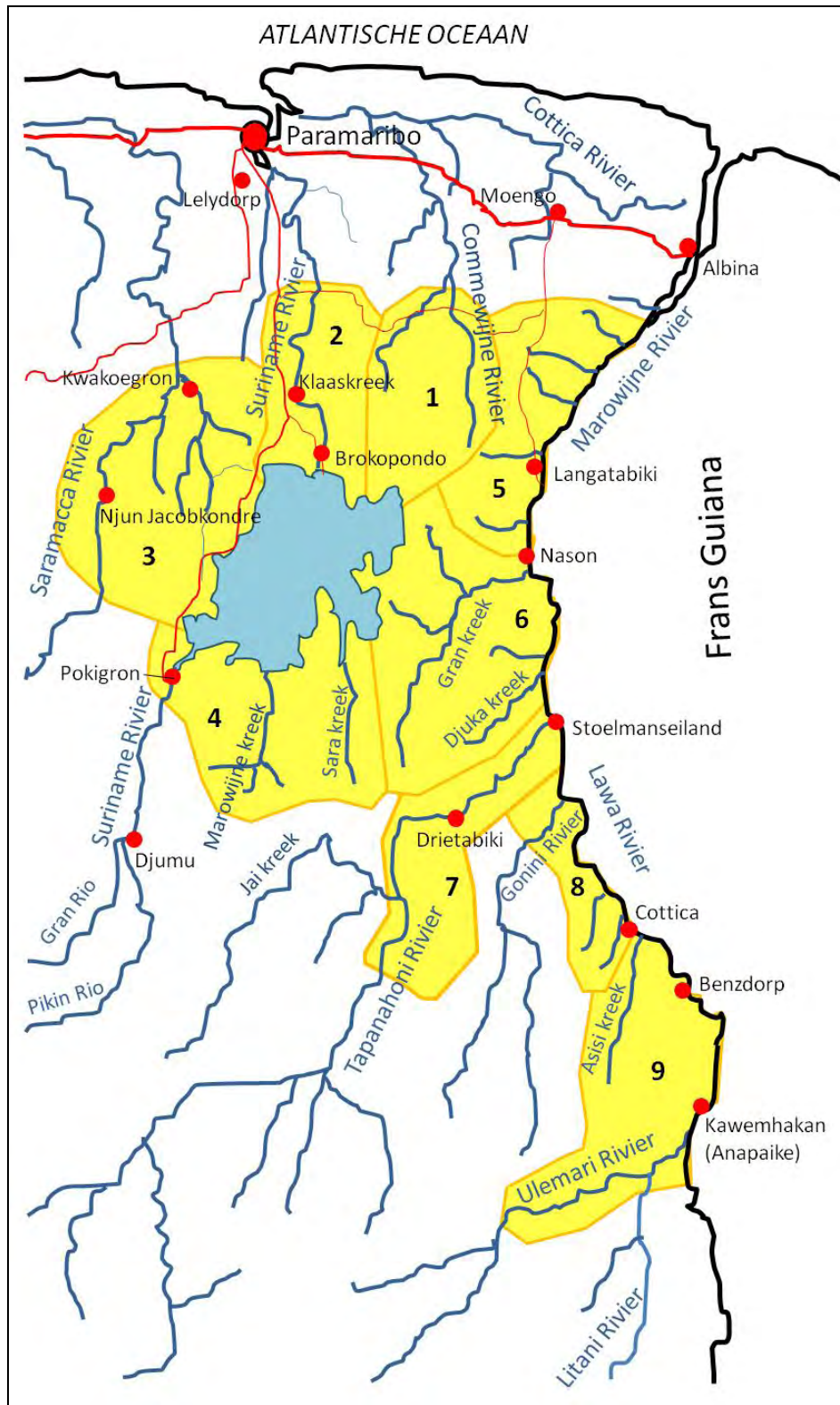
De meeste kleinschalige goudwinningactiviteiten vinden plaats in het Greenstone belt gebied in oost Suriname. Als goudwinningsgebieden op basis van stroomgebieden afgebakend worden onderscheiden we negen goudwinningsgebieden (Tabel 4.1, Figuur 4.4). Deze indeling is vrij willekeurig en men zou meer of minder goudwinningsgebieden kunnen onderscheiden op basis van een andere onderverdeling. In een 2005 rapport voor het World Wildlife Fund Guianas bijvoorbeeld, worden 14 goudwinningsgebieden geteld (Healy en Heemskerk 2005). Uiteindelijk komt iedere indeling uit op min of meer dezelfde regio's waar kleinschalige goudzoekers opereren. In deze gebieden zijn tussen de 800 en 1200 goudmijnen operatief (ibid). Een goudmijn is hier gedefinieerd als een werkplek (b.v. een afgraving) waar tenminste één goudwinningseenheid actief is. Een goudwinningseenheid kan bestaan uit één individuele goudzoeker met een *baté* maar omvat in de meeste gevallen een team van zes tot acht personen met een hydraulische machine en eventueel zwaarder materieel.

Tabel 4.1. Goudwinningsgebieden naar stroomgebied (*=bereikbaar over land)

1. Commewijne Rivier gebied a. Boven-Commewijne stroomgebied b. Mapane kreek* 2. Beneden Suriname Rivier gebied (Noord stuwmeer)* a. Beneden-Suriname Rivier b. Casipora kreek c. Compagnie kreek d. Klaas kreek e. Brownsberg zone 3. Saramacca Rivier gebied (Matawai) * a. Nieuw Koffiekamp b. Goliath c. Mindrineti kreek d. Njun Jacobskondre e. Kleine Saramacca Rivier	4. Boven-Suriname Rivier gebied (Zuid stuwmeer) a. Duwatra zone b. Marowijkreek c. Sarakreek d. Oost stuwmeer zone 5. Beneden- Marowijne Rivier gebied* a. Pakirakreek b. Merian kreek c. Nassau gebergte 6. Boven Marowijne Rivier gebied a. Bergi zone b. Gran kreek c. Djukakreek 7. Tapanahoni Rivier gebied

- a. Beneden-Tapanahoni
 - b. Tosokreek
 - c. Sela Creek
8. Beneden Lawa Rivier gebied
- a. Gonini Rivier
 - b. Beneden Lawa Rivier
9. Boven Lawa Rivier gebied
- a. Asisikreek
 - b. Benzdorp zone
 - c. Kawemhakan zone
 - d. Ulemari
 - e. De Goeije Gebergte

Figuur 4.4 Onderverdeling van goudwinningsgebieden naar stroomgebied

Kleinschalige goudzoekers zijn mobiel en verplaatsen zich zowel binnen de genoemde gebieden als naar nieuwe gebieden. Redenen voor migratie van goudzoekers zijn:

1. Overheidsacties tegen kleinschalige goudzoekers in buurlanden

Begin jaren '90 trokken Braziliaanse goudzoekers (*garimpeiros*) massaal Suriname en andere Amazone landen in op zoek naar goud. Één van de redenen voor hun vertrek uit Brazilië was de strengere controle op ongeregistreerde goudwinning, vooral in inheemse reservaten (Heemskerk en De Theije, In druk). Ook de Franse overheid voert regelmatig harde acties tegen ongeregistreerde kleinschalige goudzoekers, waarbij machines worden vernietigd en clandestiene buitenlanders uitgezet worden. Deze maatregelen leiden ertoe dat goudzoekers uitwijken naar Suriname, waar overheidscontrole en de aanwezigheid van politie en militairen in het binnenland miniem zijn.

2. Surinaamse overheidsacties tegen illegale goudwinning

Na een jarenlange passieve houding ten opzichte van de kleinschalige goudsector lanceerde de Surinaamse overheid begin 2009 de zogenaamde actie 'cleansweep', met als doel ordening van de goudsector. Dit doel werd nagestreefd door het oppakken van 'criminelen'⁵, illegale buitenlanders, en ongeregistreerde (buitenlandse) goudzoekers en anderen werkzaam in en rond de goudvelden. Tevens werd materieel waarvoor geen vergunning was (zowel machines als winkelwaar) vernietigd of in beslag genomen, om later weer tegen absurde prijzen te verkopen aan dezelfde goudzoekers. Ook Brazilianen die legaal in het land verbleven en een contract hadden afgesloten met concessionarissen (waaronder de Surinaamse Staat) werden opgepakt en ontdaan van hun goud en goederen. Deze actie heeft ertoe geleid dat verschillende goudzoekers nieuwe, meer geïsoleerde gebieden zijn gaan opzoeken zoals het de Goeije gebergte en de bovenloop van de Ulemarie Rivier.

3. Komst van grootschalige goudmijnbouwbedrijven

Kleinschalige goudzoekers worden ook onder dwang verwijderd wanneer hun activiteiten het werk van grootschalige bedrijven hinderen. De Gros Rosebel concessie in Brokopondo was de werkplek van honderden kleinschalige goudzoekers toen, in de jaren '90, de junior maatschappij Golden Star hier exploratie werkzaamheden begon. Zowel de Surinaamse overheid als veiligheidsagenten van het bedrijf werden ingezet om lokale goudzoekers van de concessie te verwijderen. Na overname van de concessie door lamGold in 2006 kwam een deel van de concessie ter beschikking van kleinschalige goudzoekers die er onder bepaalde milieuvorschriften mochten werken. Deze regeling is recentelijk weer afgeschaft en de lokale goudzoekers is wederom toegang tot het concessiegebied ontzegd. Ook van de Nassau concessie zijn kleinschalige goudzoekers met behulp van de militairen en politie onder dwang verwijderd toen de SURALCO begon met haar boringen.

4. Tegenwerking van of conflict met de lokale bevolking

Hoewel de lokale bevolking op veel plaatsen de directe economische voordelen van de goudwinning verwelkomt worden goudzoekers niet overal met open armen ontvangen. Trio granman Asongo was bijvoorbeeld ontstemd over de aanwezigheid van *garimpeiros* in the Sipaliwini savanne, vlakbij het dorp Kwamalasamutu, in 2007. De granman riep de hulp in van de nationale overheid (die niets

⁵ De zoektocht naar zware criminelen die zich in de goudvelden zouden ophouden was op papier één van de voornaamste redenen voor operatie Cleansweep. Uiteindelijk werd er geen enkele crimineel gevonden, wat verklaard werd door te suggereren dat deze criminelen dan wel het bos in gevlucht zouden zijn.

deed) en een NGO (die niet gemachtigd was om iets te doen) om de *garimpeiros* te verwijderen. Uiteindelijk zijn de Brazilianen, die te kennen gegeven was dat ze niet welkom waren, uit zichzelf vertrokken. Een ander voorbeeld speelde recenter. In maart 2009 vroeg Ndyuka granman Gazon de nationale overheid om goudzoekers te verwijderen uit de Mama Djuka kreek. Deze kreek wordt door de Ndyuka als een belangrijke voorouderlijke en ceremoniële plaats beschouwd.

5. Uitputting van (eenvoudig bereikbare) goudreserves

Waar goudwinning minder rendabel wordt door productieafname trekken goudzoekers die geen sterke binding met het gebied hebben veelal weg. Het meest sprekende voorbeeld zijn de pontons (drijvende goudmachines in de rivieren) die zich continue verplaatsen. Goudzoekers trekken echter ook weg van plaatsen op het land waar het oppervlaktegoud uitgemijnd is.

6. Vondst van nieuwe goudreserves

Kleinschalige goudzoekers zijn pioniers bij uitstek in het vinden van nieuwe goudreserves en hun aanwezigheid is voor grootschalige bedrijven een belangrijke indicatie van plaatsen waar goud voorkomt. Toen, in de late 1990s, een *garimpeiro* een grote goudvondst deed bij de Meriam kreek (Marowijne gebied) waren zowel andere goudzoekers als lokale 'concessionarissen' er binnen de kortste keren bij om hun deel van deze reserve te winnen en claimen. Binnen een jaar na de vondst was de berg al voor een groot deel afgegraven.

7. Technologische ontwikkelingen

Technologische ontwikkelingen maken het hermijnen van oude vindplaatsen rendabel. In de Sella Creek wordt bijvoorbeeld al meer dan 50 jaar lang door Ndyuka uit de regio goud gewonnen. In de beginjaren werd er alleen met de hand gewerkt. Rond 1992-3 werden hydraulische machines geïntroduceerd, waardoor de goudzoekers dieper gelegen reserves konden winnen. Bovendien bleek het rendabel om het eerder gemijnde *bakasanti* (afvalzand), waarin volgens schattingen ongeveer $\frac{2}{3}$ deel van het goud verloren wordt, met meer geavanceerde methoden te hermijnen. Met de introductie van steeds grotere pompen en de komst van zwaarder materieel (bv. graafmachines) worden sommige oude mijnen wederom gemijnd.

8. Infrastructurele ontwikkelingen

Goudwinning vindt vooral plaats langs land- en waterwegen omdat dit voor de aanvoer van materieel en de dagelijkse bevoorrading (bv. brandstof) logistiek en economisch voordeliger is. De aanleg van nieuwe ontsluitingswegen zal naar verwachting goudzoekers brengen naar plaatsen die voorheen moeilijker bereikbaar waren. Voor het voorgestelde Tapajai Hydro Project (THP) zouden er bijvoorbeeld ontsluitingswegen aangelegd worden ten zuiden van het Brokopondo stuwmeer en langs de Jaikreek. Een dergelijke ontwikkeling zal meer goudzoekers naar het Marowijnekreek-Sarakreek gebied (No 4, Figuur 4.4) en het stroomgebied van de Jaikreek brengen.

4.3 Grootschalige mijnbouwbedrijven

De Suriname goudsector wordt tot op heden gedomineerd door kleinschalige goudzoekers, zowel in het aantal mensen dat actief is in de sector als in de omvang van de gebieden die geëxploiteerd worden. Er zijn echter twee grootschalige goudmijnbouwbedrijven actief in het studie gebied die het vermelden waard zijn.

1. Rosebel Goldmines NV (Iam gold)

Het Canadese mijnbouw bedrijf IamGold is sinds november 2006 voor 95% eigenaar van de Gros Rosebel 'open pit' mijn, ongeveer 80 kilometer ten zuiden van Paramaribo, in het district Brokopondo. De resterende 5% is in handen van de Surinaamse staat. Rosebel Goldmines NV (RGM), zoals de mijnoperatie van de maatschappij heet, biedt werkgelegenheid aan tussen de 800 en 1200 personen. De mijn beslaat een gebied van 170 km² en begon met commerciële productie in februari 2004, toen nog onder beheer van Cambior. In 2008 produceerde Rosebel 315,000 troy ounces goud tegen een productieprijs van USD 466/ounce. Voor 2009 wordt een productie van 325,000 troy ounces goud verwacht. Bewezen en verwachte goudreserves zijn geschat op 3,8 miljoen ounce goud, genoeg voor 12 jaar mijnbouwactiviteit⁶. Conflicten met ontevreden werknemers (o.a. over het gebrek aan vaste aanstelling en lange werkuren) en met lokale goudzoekers leiden regelmatig tot gespannen situaties en werkonderbrekingen.

2. Surgold (Newmont/Suralco)

In 2004 sloot Alcoa –in Suriname werkzaam als Suriname Aluminum Co. (Suralco) - een contract met Newmont Overseas Exploration Ltd voor de exploratie van haar Merian en Witlage goudconcessies. Dit gebied bevindt zich 75 Km ten zuiden van het dorp Moengo en 30 Km ten noorden van het Nassau gebergte. Na vier jaar van exploratie activiteiten door Surgold (Suriname Gold Company, LLC), de dochtermaatschappij uit deze verbintenis, zijn onderhandelingen begonnen tussen Alcoa, Newmont, en de Surinaamse overheid over de eventuele bouw van een 'open-pit' goudmijn (juni 2008). Ondertussen worden er milieu en sociale impact analyses verricht in het concessie gebied. De Association for Tropical Biology and Conservation (ATBC) heeft in februari 2009 haar zorg uitgesproken over het zogenaamde Merian Gold Project. In een resolutie waarschuwt zij dat de mijnbouwactiviteiten kunnen leiden tot de vernietiging van het leefgebied van zeldzame en endemische species, waaronder enkele pasontdekte species (vissen, kikkers)⁷. Hoewel Surgold aangeeft dat zij regenwoudgebieden boven een hoogte van 100 m. niet zal ontginnen zijn de biologen bang dat de nieuwe infrastructuur zal leiden tot de komst van (illegale) kleinschalige goudzoekers en jagers naar deze kwetsbare regenwoud gebieden.

⁶ IamGold Rosebel web site. URL. <http://www.iamgold.com/rosebel.php/>

⁷ Mongabay website: http://news.mongabay.com/2009/0223-mining_atbc_suriname.html; Zie ook ATBC website: <http://www.atbc2008.org/data/File/Articles/Nassau%20Gold%20Project%20Fact%20Sheet.pdf>

5. Sociale aspecten

5.1 Bevolking in de goudgebieden

Oost en midden Suriname, waar men goud wint, behoren tot de meest bevolkte gebieden van het binnenland. De dorpen in dit gebied worden voornamelijk bewoond door Marrons (Fig. 5.1). De Ndyuka Marrons domineren de bevolking in de goudgebieden, gevolgd door de Paramakaners, Matawai, Aluku, en Saramakaners. De enige Inheemsen hier zijn de Wayana, in Zuidoost Suriname.

Ongeveer 50 dorpen van in stamverband wonende volken zijn gelegen in het Greenstone belt gebied (Figuur 5.1). Sommige van deze dorpen, zoals de dorpen aan de benedenloop van de Tapanahoni Rivier, zijn bijna verlaten. De bewoners zijn in de afgelopen 20 jaar naar Frans Guiana en Paramaribo vertrokken. Andere dorpen, vooral waar men actief is in de goudwinning (bv. Nw. Koffiekamp, Drietabiki), zijn nog wel bewoond. We schatten dat er in totaal tussen de 10 en 15 duizend binnenlandbewoners in de goudgebieden wonen, waaronder hooguit 300 inheemsen.

De lokale bevolking van het Greenstone belt gebied is op verschillende manieren betrokken bij de kleinschalige goudwinning. Een aanzienlijk deel van de Marron bevolking werkt in de goudvelden, en minstens eenzelfde aantal Marrons is actief in de service economie die zich rond de goudwinning ontwikkeld heeft. Verder zijn er ook dorpelingen die indirect profiteren van de toegenomen economische activiteit (zie hoofdstuk 7). De Wayana werken zelden in de goudwinning. Een uitzondering is Granman Ipomadi Pelenapin⁸ van Kawemhakan, die een goudponton beheerde in de Litanie Rivier aan de grens met Frans Guiana. De ponton was met steun van Braziliaanse goudzoekers in operatie gebracht ter verbetering van de leefomstandigheden van de lokale bevolking. In 2007 is deze ponton door de Franse gendarmerie vernietigd als onderdeel van haar strakke beleid tegen illegale goudwinning (De Theije en Heemskerk in pers).

De goudwinning heeft verschillende nieuwe bevolkingsgroepen naar het binnenland gebracht. Hieronder beschrijven we de rollen die deze groepen in de goudwinning spelen.

5.2 Stadsbewoners

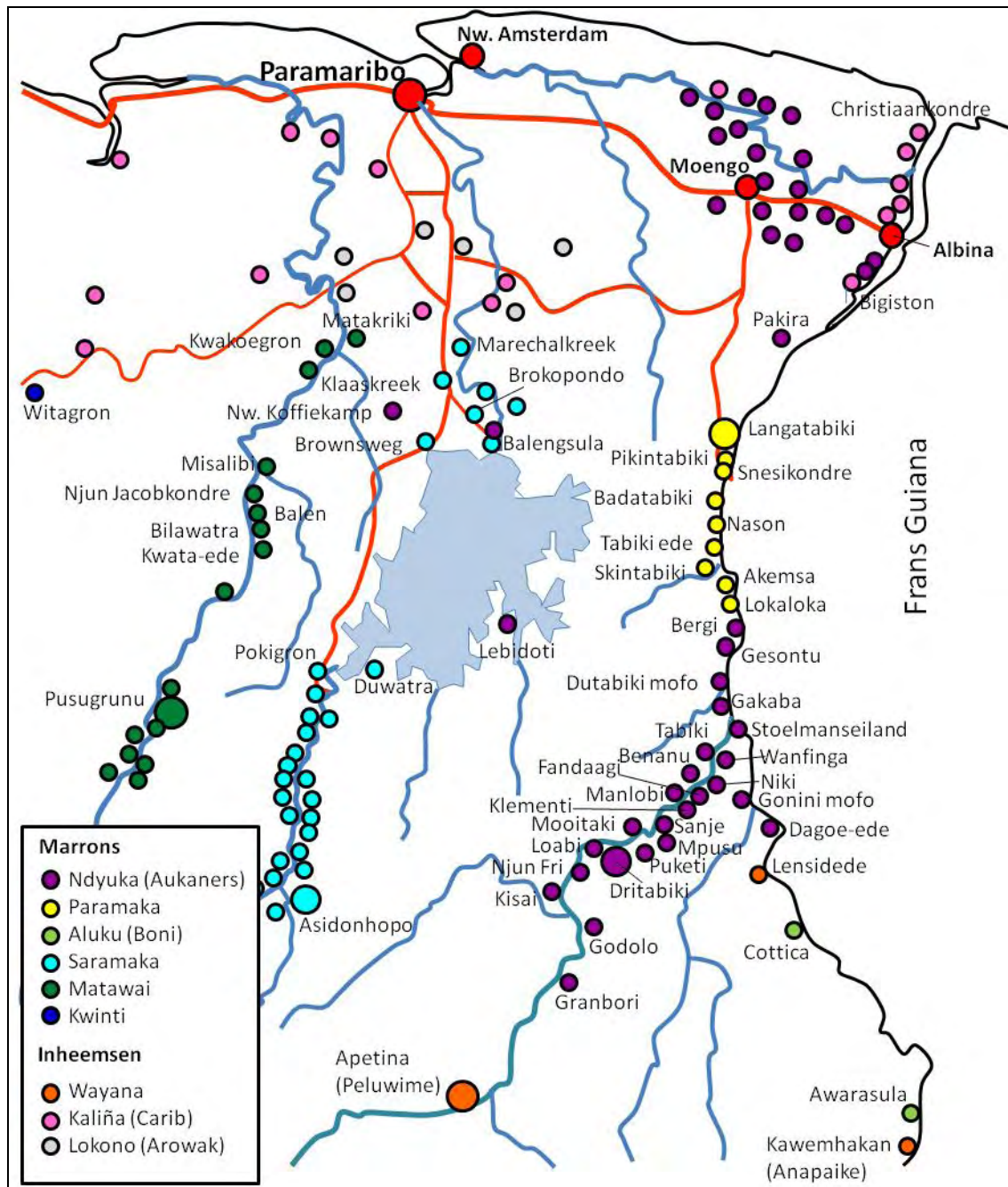
Een groot deel van de Marron goudzoekers komt niet uit het binnenland maar uit de gemarginaliseerde buurten van Paramaribo. Hun Marron achtergrond en familie relaties faciliteren hun entree in de goudvelden, ook al hebben zij voorheen nog nooit in het binnenland gewoond. Vaak laaggeschoold en werkeloos in de stad, grijpen zij de bloeiende goudsector aan als een kans om vooruit te komen. Zij doen in de goudvelden hetzelfde werk als marrons uit het binnenland.

Ongeveer 5 procent van de Surinamers die in de goudvelden werken zijn stadsbewoners van niet-Marron afkomst. Concessionarissen zijn bijvoorbeeld bijna allemaal stadsbewoners van andere ethnische groepen. Zij komen in de regel slechts zelden op hun concessies en laten hun zaken in het veld over aan voormannen en managers. In de grotere bedrijven zijn deze veldmanagers vaak ook stadsbewoners. Buiten de concessionarissen en hun zaakgelastigden werken ook andere stedelingen in de goudvelden. Hindoestanen en Javanen worden voornamelijk door de grotere mijnbouwbedrijven gehuurd als machine operators (bv. voor de graafmachine), terwijl Creolen

⁸ Deze Wayana granman, beter bekend onder de naam Miep, heeft officieel de status van hoofdkapitein maar wordt door de Surinaamse Wayana aan de Lawa rivier als granman beschouwd.

eerder geneigd zijn om als zelfstandige mecanicien of monteur te werken. Verder komt men stadsbewoners onder andere tegen als bewakers en sekswerkers.

Figuur 5.1 Dorpen in de goudwinningsgebieden

Bron: Gemaakt door M. Heemskerk, gebaseerd op de Suriname Planatlas 1988

Note: De dorpen binnen het goudwinningsgebied zijn bij naam genoemd. Buiten het goudwinningsgebied zijn alleen de belangrijkste of grootste dorpen bij naam genoemd. De planatlas, die dateert uit 1988, is de basis voor deze kaart. Het is mogelijk dat in de afgelopen 20 jaar dorpen of kampus zijn verdwenen, en dat er nieuwe plaatsen bijgekomen zijn. Voor de spelling is meestal de spelling van de Planatlas aangehouden, behalve in gevallen waarvoor er tegenwoordig een andere, gangbare spelling bekend is.

5.3 Immigranten

Een geschatte driekwart van de personen werkzaam in Surinames goudsector zijn buitenlanders. Het zijn voornamelijk Brazilianen maar men vindt er ook arbeidsmigranten uit andere landen, zoals Chinezen, Latino's (Peruvianen, Colombianen), en personen uit het Caribische gebied (Haïti, Dominicaanse Republiek, Guyana). Sommige migranten komen voor een beperkte tijd, maar er zijn er ook die al vijf tot tien jaar in Suriname blijven, of zelfs langer. Vooral degenen die al lang in Suriname wonen, praten vaak Sranantongo. Schattingen van de aantallen Brazilianen die zich in het binnenland bevinden lopen uiteen van 10 tot 15 duizend.

De immigranten in de goudsector zijn zowel werkzaam in de mijnbouw (machine houder, arbeider) als in de dienstensector. Zij verzorgen transport met All Terrain Vehicles (ATVs) of tractoren; hebben winkels, apotheken, en horeca gelegenheden (cafés, restaurants, hotels); verlenen specifieke diensten (bv. schoonheidssalons, monteurs); en werken als sekswerkers. De aantallen lokale goudzoekers versus migranten verschilt per gebied. In het Sella Kreek gebied werken bijvoorbeeld uitsluitend Marron goudzoekers. In 1999, na de moord op een jonge Marron mijn eigenaar door een Braziliaan, heeft Ndyuka Granman Gazon de aanwezigheid van Brazilianen in dit gebied verboden. Deze regel wordt tot op de dag van vandaag nageleefd. In de Benzdorp- en Nassau goudgebieden vormen Brazilianen de meerderheid.

5.4 Vrouwen in de goudsector

Ongeveer 5 tot 10 procent van de bevolking in de goudvelden zijn vrouwen (Heemskerk 2003). Een aantal vrouwen werkt als machine-eigenaar, mijn operator, en/of als supervisor. Hierbij valt het op dat vrijwel alle Marron vrouwen in dergelijke leidinggevende functies in de stad opgegroeid en geschoold zijn. De meeste vrouwen werken echter in de dienstensector. Het merendeel van de koks zijn vrouwen, en vrouwen zijn ook goed vertegenwoordigd onder de kleine (rondtrekkende) verkopers en in de horeca. Verder zijn alle sekswerkers in de goudvelden vrouwen.

Het relatieve aantal vrouwen verschilt in verschillende goudgebieden. Op sommige plaatsen, bijvoorbeeld Benzdorp en Pakira kreek, zijn er goudzoekerdorpen (*curatela*) waar vrouwen wonen met hun gezinnen en vaak kleine kinderen. In deze gebieden werken vrouwen in allerlei soorten ondernemingen, variërend van hotels en bars tot apotheken en beautysalons. In Sella kreek zijn er daarentegen slechts enkele (Marron) vrouwen aanwezig, voornamelijk in een plaatselijk bordeel.

5.5 Een nieuwe maatschappelijke orde

In de goudvelden wonen en werken mensen uit verschillende culturen samen. Ver van de normen en regels uit de dorpen en de stad ontstaat er een nieuwe maatschappelijke orde met nieuwe wetten en gedragscodes, die door de jaren heen tot stand gekomen zijn. Deze nieuwe, ongeschreven regels worden zelden in twijfel getrokken en zorgen er juist voor dat conflicten over grond en andere middelen tot een minimum beperkt blijven.

Er zijn veel voorbeelden van ongeschreven regels waar iedereen zich aan houdt. Braziliaanse goudzoekers betalen bijvoorbeeld 10 procent van hun opbrengsten aan de lokale grondbezitter of concessionaris, hoewel geen enkele wettelijke regeling hen verplicht dit te doen. Traditionele bewoners hebben geen legale eigendomsrechten en het is bij wet niet toegestaan een officiële concessie onder te verhuren (zie hoofdstuk 6). Een ander voorbeeld betreft de productie verdeling. In een team dat werkt met een hydraulische machine maar zonder graafmachines gaat 70 procent

van de opbrengst naar de machinehouder en wordt de overige 30 procent onder de arbeiders verdeeld. Hier zal niemand tegen protesteren. Hoewel de politie en andere autoriteiten in het bos grotendeels afwezig zijn worden deze informele wetten zelden geschonden.

De Peruviaanse econoom De Soto spreekt in deze context van de 'goudzoekers wet' (2000). De Soto stelt dat informele eigendoms wetten die binnen een sociale groep ontstaan doordat men beperkte hulpbronnen moet delen vaak zeer efficiënt zijn in het maximaliseren van (economische) voordelen en het minimaliseren van conflict. Om economische groei te stimuleren moet de nationale wetgeving bestaande informele wetten incorporeren (zie ook Healy en Heemskerk 2005).

5.6 Ongewenste sociale neveneffecten

Commercieel sekswerk

Werkers in de goudmijnen zijn voor het overgrote merendeel mannen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de commerciële seksindustrie bloeit rond de goudkampen. De meeste vrouwen die werken in de *cabarets* of bordelen zijn van Braziliaanse of Dominicaanse afkomst, maar er zijn ook Surinaamse vrouwen in deze sector actief. Een recent bericht in het dagblad Times of Suriname (8 april 2009) bericht bijvoorbeeld dat jonge marronvrouwen uit Paramaribo en het kustgebied door armoede gedreven worden om als commerciële sekswerkers in de goudvelden te werken.

De aanwezigheid van commerciële sekswerkers wordt niet altijd op prijs gesteld door de lokale bevolking. De recente sluiting van de Djuka kreek was bijvoorbeeld deels gemotiveerd door de toenemende aversie van de Ndyuka tegen de aanwezigheid van cabarets nabij traditionele woongebieden. Precies tegenover het dorp Fandaagi is er bijvoorbeeld een cabaret met Braziliaanse vrouwen. De lokale bewoners klagen dat de schooljeugd hier rond hangt. Behalve de slechte invloed op normen en waarden brengt de commerciële seksindustrie ook gezondheidsrisico's met zich mee. Een onderzoek onder commerciële sekswerkers in Paramaribo testte 21.1 procent van de vrouwelijke commerciële sekswerkers positief op HIV. Dit aantal zal niet minder zijn in de goudvelden. In tegendeel, de relatieve schaarste aan (goedkope) condooms; de aversie tegen condooms onder lokale mannen; en de afwezigheid van HIV/AIDS voorlichting verhogen het HIV-besmettingsrisico in de goudvelden.

Smokkel

Aan de grens met Frans Guiana worden brandstof en goederen, die in Suriname veel goedkoper zijn, naar de goudvelden van Frans Guiana gesmokkeld. Het snel groeiende plaatsje Cabanafo, aan de Surinaamse oever van de Lawa Rivier, staat bekend als smokkelhaven. Ook goud wordt gesmokkeld tussen buurlanden wanneer de prijs daar beter is.

Geweld en berovingen

In alle goudvelden vinden grotere en kleinere berovingen plaats. Vaak gaat het om het stelen van goud dat iemand ergens opgeborgen heeft of van de *moketi* – het kleedje in de sluicebox dat goud vasthoudt. Diefstal gaat echter niet altijd geruisloos. Goudzoekers worden ook het slachtoffer van gewelddadige berovingen waarbij doden of gewonden vallen. Geweld gebeurt niet alleen in verband met berovingen, maar kan ook het gevolg zijn van onenigheid over persoonlijke zaken (bv. een vrouw), vooral wanneer er gedronken is.

Met de komst van Braziliaanse goudzoekers is het geweld in de goudvelden toegenomen. Voor een lokale goudzoeker kan het plegen van diefstal vervelende sociale consequenties hebben, waarbij de hele familie betrokken wordt. Buitenlanders kunnen echter gewoon vertrekken om nooit meer terug te keren. De grotere mate van geweld in Braziliaanse goudvelden en achterbuurten kan er daarbij ook toe leiden dat Brazilianen eerder geneigd zijn om geweld te gebruiken. Behalve in de goudvelden zelf vinden er ook berovingen van goudzoekers plaats op de toegangswegen naar de goudvelden; vooral op de Oost-West verbinding (Paramaribo-Albina) en de weg naar Patamaka (Moengo-Langetabbetje). Veel van deze overvallen worden door lokale Marrons gepleegd.

Hoewel er zeker onregelmatigheden plaatsvinden, wordt de frequentie van geweld en criminaliteit vaak overdreven, vooral in sensatiebeluste krantenartikelen. Op concessies die actief beheerd en gecontroleerd worden (Bv. Nana Resources, Grassalco/Benzdorp, Sarakreek Resources) komen genoemde praktijken zelden voor. Het valt op deze locaties juist op hoe weinig veiligheidsmaatregelen (bv. diefijzer, persoonlijke vuurwapens) er genomen worden in vergelijking met bepaalde buurten in Paramaribo. Ook in andere goudgebieden is de aanwezigheid van criminelen en het gebruik van geweld eerder een uitzondering dan de regel. Het gros van de bevolking in de goudvelden is gekomen om op een eerlijke manier haar brood te verdienen. De bovengenoemde goudzoekers wetten helpen hierbij.

6. De wet, de overheid, en het traditionele gezag

6.1 Mijnbouwwet

Het *Decreet Mijnbouw* van 1986 bevat de geldende wetgeving wat betreft de opsporing en ontginning van delfstoffen in Suriname. Dit Decreet onderscheidt grootschalige mijnbouw - geclassificeerd als 'mijnbouw'- en kleinschalige mijnbouw - onder de naam 'kleinmijnbouw'. De verschillen tussen de twee zijn beschreven in Tabel 6.1.

Tabel 6.1 Verschillen tussen mijnbouw en kleinmijnbouw

	Mijnbouw	Klein mijnbouw
Ontwikkelingsstramien	Gefaseerd; van verkenning naar exploratie naar exploitatie	Recht op alle fasen wordt in één aanvraag verleend.
Grootte van de concessie	Volgens een reductieschema wordt de omvang in de opeenvolgende fasen terug gebracht van max. 200,000 naar 40,000 naar 10,000 ha.	200 ha voor alle fasen
Duur	2, 7, en 25 jaar voor de opeenvolgende fasen	2 jaar, met optie op verlenging
Recht op overdracht	Exploratie en exploitatie vergunningen kunnen overgedragen worden.	Niet mogelijk
Haalbaarheidsstudie en werkschema	Verplicht voor alle fasen, inclusief een investeringsbudget	Niet vereist
Verslaggeving	Vereist	Vereist

Bron: Healy en Heemskerk 2005

Het Decreet Mijnbouw van 1986 schiet op vele gebieden tekort in de huidige context. Ten eerste werd de technologische revolutie in de goudsector bij het schrijven van deze wet niet voorzien. Er is geen rekening gehouden met het feit dat kleinmijnbouw zou geschieden met grote pontons, 6"-machines, en zwaar graafmaterieel. In 1986 zag het ernaar uit dat "steeds minder afzettingen zich [zouden] lenen voor kleinmijnbouw" (Decreet Mijnbouw p. 69). In werkelijkheid heeft echter juist de kleinschalige mijnbouwsector een enorme bloei meegemaakt. Haar huidige status vraagt om vergaande milieu-, veiligheids-, arbeids-, en administratieve voorschriften, die in de mijnbouw wetgeving niet zijn opgenomen.

Een tweede hiaat in de wet van 1986 is het ontbreken van (toereikende) milieuregels waaraan mijnbouw bedrijven zich dienen te houden. In de derde plaats faalt de huidige mijnbouwwet in de bescherming van de (gewoonte)rechten van binnenlandbewoners. De enige clausule die verwijst naar Inheemsen en Marrons is Artikel 25b, waarin staat dat de aanvraag voor een exploratie concessie een "opgave van de in en in nabijheid van het gevraagde terrein aanwezige dorpen van in stamverband wonende personen" moet bevatten (Republiek Suriname 1986: 16). Deze zinsnede biedt geen enkele legale bescherming. Integendeel zijn de bewoners van de genoemde dorpen "verplicht de houder van dit mijnbouwrecht toe te staan, werkzaamheden met betrekking tot zijn verkregen recht uit te voeren op bedoelde terreinen: (a) mits zij door de houder van het mijnbouwrecht tijdig vooraf in kennis zijn gesteld ... [en] (b) tegen vooraf genoten of vooral verzekerde schadeloosstelling ..." (ibid: 32-33, Art. 47). De wet geeft tevens aan dat de belangen van "derdebelanghebbenden ... redelijkerwijs in acht" genomen moeten worden en "zo min mogelijk geschaad". Wat "redelijkerwijs" en "zo min mogelijk" precies inhouden is echter niet gedefinieerd.

Het is dus niet vereist dat gemeenschappen die de gevolgen van mijnbouwactiviteiten ondervinden geconsulteerd worden, inspraak hebben, of instemmen met de concessie toewijzing. Zelfs de bovenstaande minimale voorschriften worden vaak genegeerd. Mijnbouwconcessies worden regelmatig uitgegeven op tribal gronden zonder notificatie vooraf, en compensatie is in de regel onvoldoende of geheel afwezig (ACT-Suriname 2005).

Tenslotte spreekt de regering middels de huidige wetgeving haar voorkeur uit voor (grootschalige) mijnbouw terwijl kleinemijnbouw ontmoedigd zou moeten worden. De Nota van Toelichting bij het Decreet Mijnbouw (1986) stelt kleinemijnbouw gelijk met “roofbouw” die moet “worden vermeden”. Zij erkent desondanks dat aan de zogenaamde *porkknockers*⁹ “op voorhand het recht niet [mag] worden ontnomen hun activiteiten verder uit te oefenen”. Het voornemen om de kleinschalige mijnbouw sector uiteindelijk geheel uit te bannen karakteriseert nog steeds het nationale mijnbouw beleid. Deze beleidsstrategie druist lijnrecht in tegen een realiteit waarin de kleinschalige goudwinning aan duizenden personen werkgelegenheid verschaft en de economie van het binnenland draagt. De negatieve houding ten opzichte van deze industriële sector verhindert ook de ontwikkeling en uitvoering van een constructief beleid om de sector te ordenen.

In 2002 stelde het Maatschap der Geologen een nieuwe Concept Mijnbouwwet op die in veel opzichten een verbetering is van de huidige wet (versie van 16-10-2003). De Concept wet houdt internationale (Wereld Bank) milieu standaarden aan en bevat moderne richtlijnen op het gebied van arbeidsrelaties. Bovendien worden er verschillende administratieve veranderingen voorgesteld om de belangen van kleinschalige goudzoekers beter te beschermen. De Concept Mijnbouwwet is echter bekritiseerd door inheemse en internationale organisaties die vinden dat dit document discriminerend is en de rechten van Inheemse en Tribale Volken schendt (ACT-Suriname 2005). De Concept Mijnbouwwet stelt bijvoorbeeld dat derden mijnbouw op hun grond moeten accepteren, zolang zij vooraf op de hoogte gesteld zijn en er overeenstemming is over schadevergoeding. Als houders van een wettelijke titel op de grond niet met de mijnbouwer tot overeenstemming kunnen komen mogen zij bij de rechter in beroep gaan. Indien traditionele grondeigenaren (Inheemsen en Marrons) het echter niet eens kunnen worden met het mijnbouw bedrijf zal de overheid een bindend besluit nemen. Gewoonterechthouders wordt hiermee de toegang tot de rechter, inclusief hoger beroep, ontzegd. Verder wordt alleen in het geval van wettelijke titelhouders de verplichting gesteld de belangen van deze groep zo min mogelijk te schaden, de grond na afloop weer ter beschikking te stellen en de grond in vroegere staat te herstellen (indien geëist door de titelhouder).

Nu, zeven jaar na dato, is deze nieuwe wet nog steeds niet behandeld in de Nationale Assemblée.

⁹ Term die binnen de Guyanas voor kleinschalige goudzoekers gebruikt wordt. Ook in het Decreet Mijnbouw gebruikt men deze term.

6.2 Houders van mijnbouwrechten

Wanneer iemand mijnbouwactiviteiten wil ontplooiën dient deze persoon een concessieaanvraag in te dienen bij de Geologische Mijnbouwkundige Dienst (GMD). De concessiehouder moet zich vervolgens aan bepaalde administratieve, financiële, en andere verplichtingen houden, afhankelijk van het soort concessie (verkenning, exploratie, exploitatie, kleinmijnbouw). Deze plichten en voorwaarden zijn in Tabel 6.2 opgesomd.

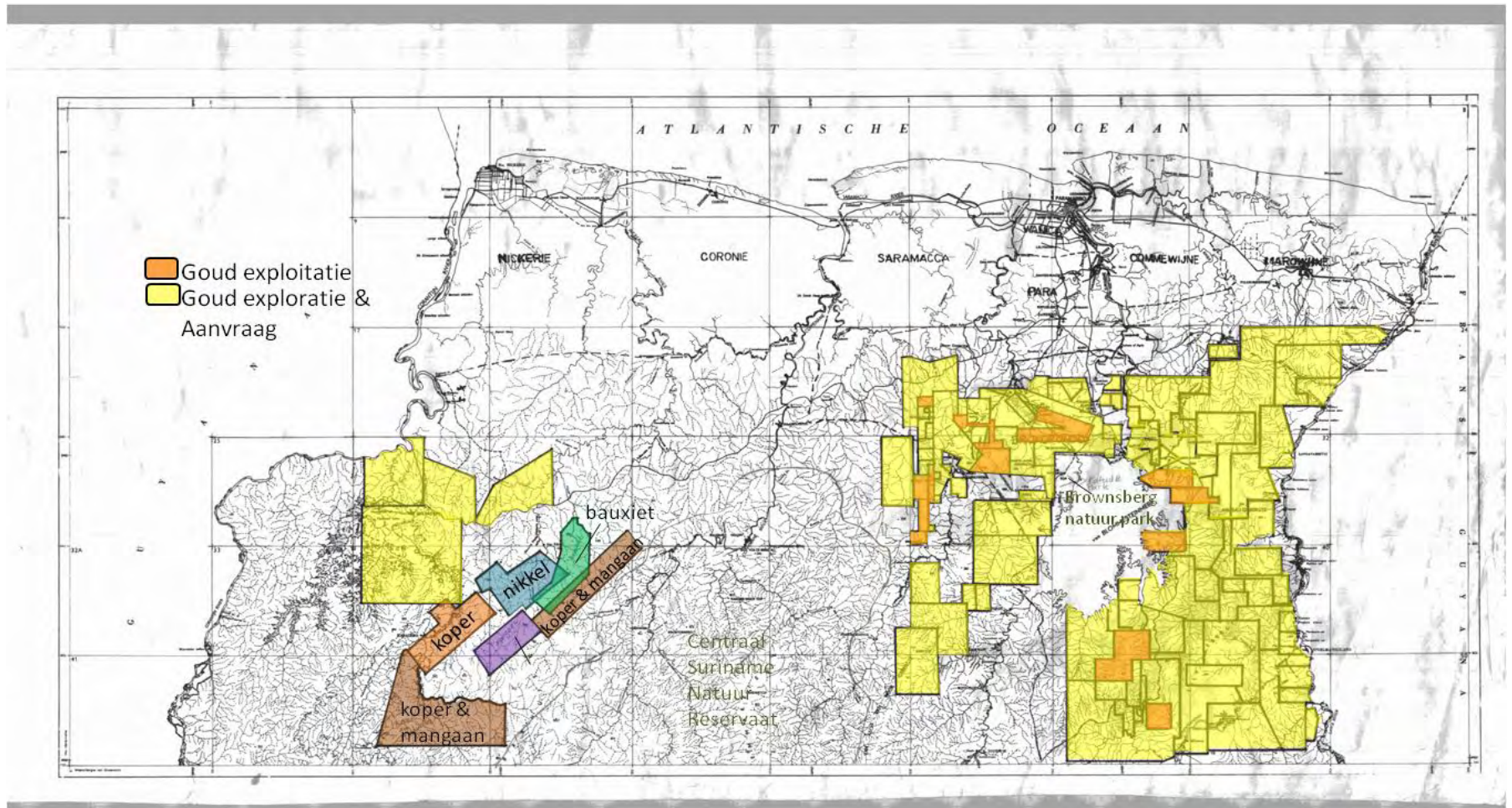
In realiteit houden noch de overheid noch de concessiehouders zich aan de wettelijke regels. Een groot deel van de concessies zou ingetrokken moeten worden simpelweg omdat de tijd verstreken is. Ten tweede houden slechts enkele concessionarissen zich aan de rapportage- en betalingsverplichtingen. Bij degenen die wel stukken indienen is het bovendien twijfelachtig in hoeverre de verslagen en betalingen een accurate weerspiegeling van de realiteit tonen. Ten derde worden het verbod op commerciële productie (exploratie), het verbod op concessieverhuur (kleinmijnbouw) en de plicht om toestemming te vragen alvorens de concessie onder te verhuren (exploratie, exploitatie) regelmatig geschonden. Concessionarissen worden echter zelden op de vingers getikt en concessies worden niet ingetrokken om verschillende redenen, waaronder de machtspositie van bepaalde concessiehouders en een gebrek aan capaciteit en middelen bij de GMD.

Het bovenstaande heeft tot gevolg gehad dat de goudsector zich in de jaren '90 ontwikkeld heeft tot een speculatiesysteem waarbij een kleine groep stedelingen zoveel mogelijk grond in concessie heeft gekregen en probeert te behouden. Velen hopen dat een grote maatschappij op een dag interesse toont in de concessie(s) en bereid is een aanzienlijk bedrag te betalen voor overname. In de tussentijd worden vrijwel alle concessies bewerkt door kleinschalige goudzoekers die hiervoor een deel (10%) van hun productie aan de concessionaris afdragen. Ondertussen is vrijwel de gehele Greenstone belt in concessie uitgegeven (Figuur 6.1).

Binnen dit systeem is er variatie (Tabel 6.3). Een enkele concessiehouder, zoals Sarakreek resource corp (ook: Suriname Wylap development co) exploiteert zelf haar concessie. In dit bedrijf zijn de verschillende machine-eenheden het eigendom van de concessiehouder die de mijnwerkers, graafmachine operators, veiligheidspersoneel, koks, en andere arbeiders uitbetaalt. De concessiehouder of zijn vertegenwoordiger(s) voeren het dagelijkse management. In andere gevallen, zoals bij Nana Resources en het Staatsbedrijf Grassalco, is de concessiehouder wel nadrukkelijk aanwezig maar zijn de machines het eigendom van onafhankelijke ondernemers. Deze ondernemers betalen 10 procent van hun goudproductie aan de titelhouder voor het recht om te mijnen, en daarbij een vast maandelijks bedrag voor groter materieel. Ook eigenaren van andere bedrijven op de concessie (winkels, bordelen) betalen aan de concessionaris. In ruil daarvoor onderhoudt de concessie eigenaar de infrastructuur en zorgt hij/zij voor orde en veiligheid.

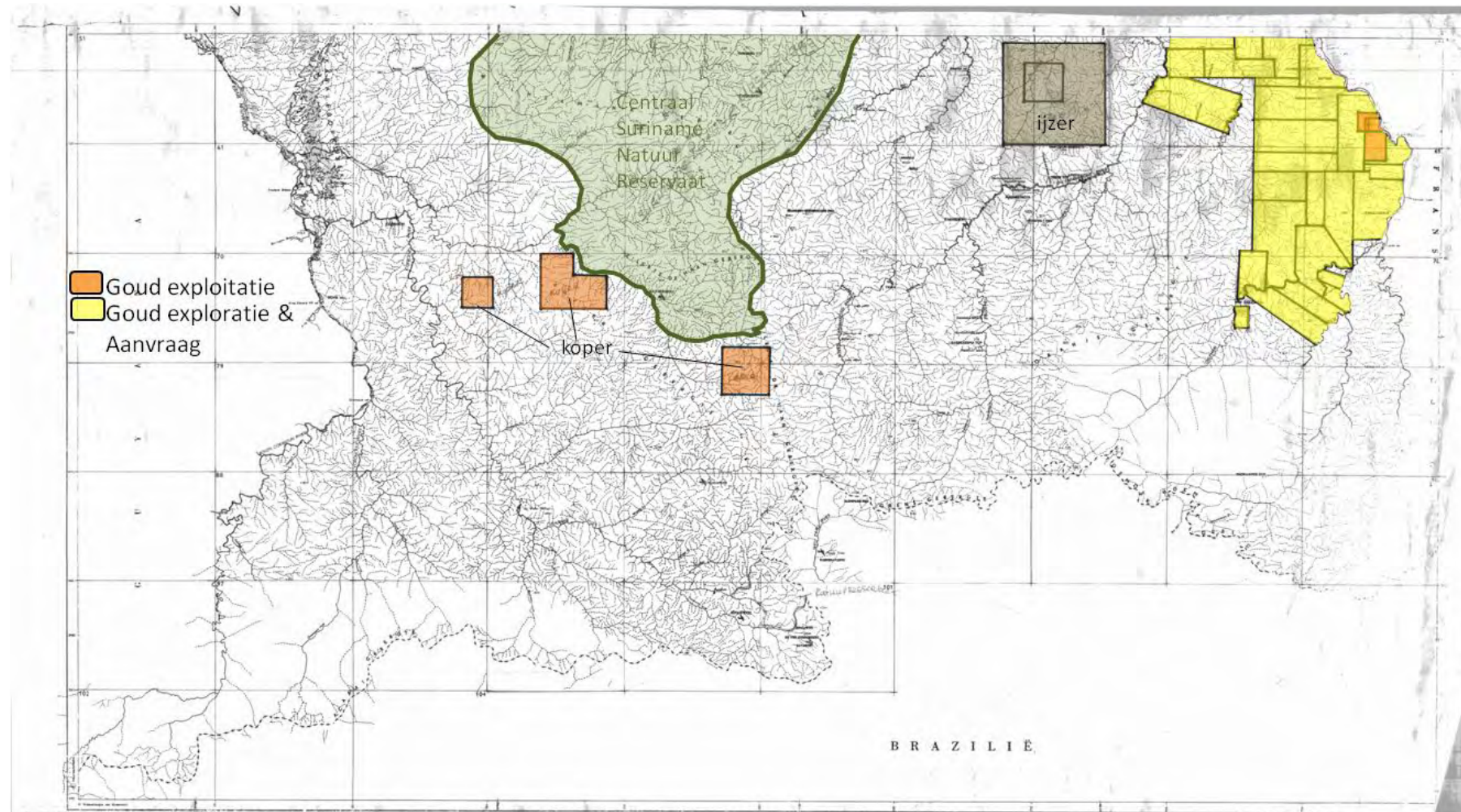
In weer andere gevallen is de concessionaris grotendeels afwezig. De persoon in kwestie heeft de concessie ooit aangevraagd maar haar niet ontwikkeld. De concessionaris is nauwelijks betrokken en komt slechts op ongeregelde momenten op de concessie om betalingen te innen. Tot slot zijn er gebieden die door binnenlandbewoners geclaimd worden als deel van hun voorouderlijke grondgebied. Het is mogelijk dat er op papier ook een formele concessiehouder voor het gebied is, maar deze is niet actief betrokken. Het hoofd van de familie of clan die traditionele aanspraken op het betreffende gebied maakt treedt op als concessiehouder en int de betalingen. Hieronder (6.3) wordt deze situatie in meer detail besproken.

Figuur 6.1a. Concessiekaart van Suriname (Noord)

Bron: Kaart geproduceerd door M. Heemskerk, gebaseerd op handgetekende kaarten van de GMD, 2009 data

Figuur 6.1b. Concessiekaart van Suriname (Zuid)

Bron: Kaart geproduceerd door M. Heemskerk, gebaseerd op handgetekende kaarten van de GMD, 2009 data

Tabel 6.2 Verplichtingen van concessiehouders

	Verkenning	Exploratie	Exploitatie	Kleinmijnbouw
Duur	Max. 2 jaar, met eenmalige optie tot verlenging met 1 jaar	Max. 3 jaar, met tweemaal optie tot verlenging met max. 2 jaar. Bij iedere verlenging moet terrein met min. 25% verminderd worden	Max. 25 jaar. Kan worden verlengd onder overeen te komen voorwaarden	Max. 2 jaar met onbeperkte optie tot verlenging voor telkens twee jaar.
Rapportage	Kwartaal- en jaarverslagen aan Minister; Ontdekking van delfstoffen binnen 30 dagen aan Minister melden; Binnen twee maanden na beëindiging van recht, eindverslag aan minister	Kwartaal- en jaarverslagen aan Minister; Ontdekking van delfstoffen binnen 30 dagen aan Minister melden; Bijhouden van administratie over boringen, afzettingen, uitgaven, resultaten, personeel, etc.	Kwartaal- en jaarverslagen aan Minister; Jaarlijks planning voor volgend productiejaar inleveren; Bijhouden administratie met technische en financiële gegevens.	Kwartaalverslagen aan Minister; Bijhouden administratie van hoeveelheden grond verzet en delfstof gewonnen.
Productie	Commerciële productie verboden; Helft van alle monsters in Suriname ter beschikking houden.	Commerciële productie verboden; Helft van alle monsters in Suriname ter beschikking houden.	Commercieel	Commercieel. Slechts in gebieden die bij beschikking van de Minister aangewezen zijn.
Betaling		Minimum geldbedrag dient uitgegeven te worden in 1 ^e periode; Belasting @ 50 ct/ha	Royalty, als bepaald via staatsbesluit; Belasting @ 5 Sfl /jaar/ha voor de eerste vijf jaar. In daaropvolgende periodes wordt het bedrag verhoogd.	Sfl (Surinaamse gulden) 250- bij verlening van recht. Betaling van royalty, als bepaald via staatsbesluit.
Overdracht	Niet toegestaan	Mag geheel of gedeeltelijk worden overgedragen, of in gebruik of huur worden afgestaan aan derden <i>na schriftelijke goedkeuring</i> van de mijnbouw autoriteit	Mag geheel of gedeeltelijk worden overgedragen, of in gebruik of huur worden afgestaan aan derden <i>na schriftelijke goedkeuring</i> van de mijnbouw autoriteit	Niet toegestaan

Bron: Decreet mijnbouw 1986

Tabel 6.3 Verschillende concessiebeheerssystemen in Suriname

	Gebied door eigenaar geëxploiteerd (Bv. Sarakreek resource corp.)	Concessie onderhuur; concessiehouder aanwezig (Bv. Nana Resources, Sarafina)	Concessie onderhuur; concessiehouder afwezig (Bv. Beneden Tapanahoni gebied)	Traditioneel gebied (Bv Selakreek)
Management	Continue aanwezigheid van een mijnbeheerder. Concessionaris onderhoudt infrastructuur en zorgt voor beveiliging. Er is een gedetailleerde administratie.	Concessiehouder beheert en administreert werk van goudzoekers teams op de concessie, en zorgt voor veiligheid en infrastructuur.	Concessiehouder is weinig en onregelmatig aanwezig. Goudzoekers individueel of gezamenlijk regelen infrastructuur en beveiliging.	Lokale autoriteiten claimen grond maar zijn vaak nauwelijks betrokken. Management vindt plaats d.m.v. gewoontewetten en lokale leiders.
Mate van controle	Hoog; concessiehouder is productiemanager en beheert het gebied als bedrijfsleider	Hoog; concessiehouder of zijn/haar vertegenwoordiger oefent controle uit	Laag tot midden; (veelal) afwezige concessiehouder oefent weinig invloed uit	Middelmatig; traditionele autoriteiten bemoeien zich weinig met dagelijks beheer
Bezit van materieel	Concessiehouder is eigenaar van het machinepark en gebouwen op de concessie.	Onafhankelijke ondernemers bezitten mijnbouwmachines, winkels, restaurants, etc.	Onafhankelijke ondernemers bezitten mijnbouwmachines, winkels, restaurants, etc.	Onafhankelijke ondernemers bezitten mijnbouwmachines, winkels, restaurants, etc.
Betaling aan concessionaris	Concessionaris int alle productie, en keert vervolgens 'salaris' uit aan werkers.	10 % van de opbrengst aan de concessie houder, en evt. een vast maandelijks bedrag voor ander materieel.	10% van de opbrengst aan de concessie houder -hoewel er weinig controle is op de werkelijke productie.	5-10 % aan clan of familie vertegenwoordiger, vaak een dorpskapitein (clan hoofd) voor het recht om te mijnen.
Belasting en royalties aan overheid	Concessiehouder betaalt belasting en royalty aan de overheid; arbeiders betalen royalty bij de verkoop van goud aan een legale opkoper.	Concessiehouder betaalt belasting en royalty aan de overheid; goudzoekers betalen royalty bij de verkoop van goud aan een legale opkoper.	Concessiehouder betaalt zelden belasting en royalty; goudzoekers betalen royalty bij de verkoop van goud aan een legale opkoper.	Goudzoekers en traditioneel recht houder betalen royalty bij de verkoop van goud aan een legale opkoper
Autoriteit en sancties	Concessiehouder maakt en controleert regels, en beslist over sancties. Bij (serieuze) misdrijven worden nationale autoriteiten ingeschakeld.	Concessiehouder maakt en controleert regels, en beslist over sancties. Bij (serieuze) misdrijven worden nationale autoriteiten ingeschakeld.	Goudzoekers volgen gewoontewetten. Gezaghebbende figuur (bv. machinebaas) kan bemiddelen bij een conflict.	Traditioneel gezag beslist in het geval van persoonlijke conflicten. Bij (serieuze) misdrijven worden nationale autoriteiten ingeschakeld.

Bron: Met aanpassingen overgenomen uit Healy en Heemskerk 2005

6.3 Traditionele concessie houders

Binnen de Marrongemeenschap worden aanspraken op land (om te planten, jagen, etc.) bepaald door lidmaatschap van een bepaalde *lo* (ook: *lö*; matri-clan) en *bee* (ook: *bére*¹⁰) (ACT 2009). Elke clan heeft volgens de traditionele regels exclusieve gebruiksrechten op aangewezen grondgebieden die niet noodzakelijk één aaneengesloten geheel vormen. In de regel behoort een gebied aan de clan die deze plek voor het eerst voor landbouw of vestiging ontgonnen heeft.

Wanneer goudzoekers willen werken op een stuk grond dat door een bepaalde clan als hun voorouderlijk gebied geclaimd wordt dienen zij het clanhoofd (*kapitein* of familieoudste) om toestemming te vragen. Hoewel zij geen wettelijke aanspraak maken op de grond werpen de clanhoofden zich op als traditionele ‘concessiehouders’ of grondbezitters; naast en onafhankelijk van de formele, wettelijk erkende concessionarissen. Goudzoekers die niet tot de familie van de claimhouder horen dienen een deel, meestal 5 tot 10%, van hun goudproductie af te staan aan deze traditionele grondbezitter. Deze persoon heeft op zijn beurt de verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat dit geld op rechtvaardige wijze onder de familieleden verdeeld wordt. Deze verdeling vindt vaak niet plaats en is een bron van conflict binnen dorpen en families.

In het Matawai gebied heerst er een wat uitzonderlijke situatie. De *lo* heeft hier een minder centrale rol in de organisatie van de gemeenschap. In dorpen zoals Njun Jacobkondre zoekt of plaatst elke dorpeling zijn ‘persoonlijke’ *garimpeiro* in het bos om vervolgens concessiebetalingen van deze persoon te innen. Hierbij wordt er geen rekening gehouden met voorouderlijke gebiedsgrenzen. Volgens een stilzwijgende onderlinge afspraak worden goudzoekers die al onder de hoede van een Matawai werken niet meer lastig gevallen door anderen.

De Wayana, die geen grondgebruik naar clanlidmaatschap kennen, hebben het traditionele concessiesysteem geadopteerd. In het geval van Kawawemhakan, het enige Surinaamse inheemse dorp dat actief bij de goudwinning betrokken is, is het de kapitein die de gelden int van goudzoekers die in het traditionele gebruiksgebied van het dorp werken. Een deel van deze gelden wordt weer in het dorp geïnvesteerd.

Behalve goud kan goudzoekers ook gevraagd worden om andere goederen. In het Aluku dorp Cottica en het Wayana dorp Kawemhakan, beide aan de Lawa Rivier, brengen goudzoekers bijvoorbeeld ook benzine voor het dorp. Deze benzine wordt onder andere gebruikt om de dorpsgenerator draaiende te houden. Bij gebrek aan overheidssteun voor deze dorpen betekent de komst van de goudzoekers letterlijk een lichtpuntje.

6.4 Goud, de overheid, en het traditionele gezag

De basis van de Surinaamse landwetgeving zijn de zogenaamde L-Decreten, die in 1982 door het militair gezag ingevoerd werden. De L-Decreten introduceerden het zogenaamde domeinbeginsel in de Surinaamse wetgeving. Dit domeinbeginsel stelt dat “alle grond domein van de Staat is, voorzover niet door bijzondere personen (natuurlijke of rechtspersonen) rechten daarop worden bewezen”. (Decreet L-1, geciteerd in Kambel en MacKay 2003: 69). Bij gebrek aan grondtitels voor in stamverband levende volkeren is hiermee het gehele binnenland, inclusief inheemse en marron dorpen, bij wet Staatseigendom. Omdat ook de mijnbouwwet geen adequate bescherming biedt aan

¹⁰ groep afstammelingen via de moederlijn van een gemeenschappelijke vrouwelijke voorouder

traditionele gemeenschappen (zie 6.1) komt het geregeld voor dat concessies over de leef- en gebruiksgebieden van Inheemsen en Marrons worden uitgegeven (Figuur 6.1).

Hoewel de gewoonterechten op grond van Inheemsen en Marrons niet wettelijk erkend zijn houdt de overheid wel enigszins rekening met de traditionele gemeenschappen in het binnenland. Het Sellakreek gebied, gelegen in het Ndyuka leefgebied, wordt op verzoek van Ndyuka Granman Gazon niet aan mensen van buiten in concessie uitgegeven. Ook aan de bovenloop van de Tapanahoni (ten zuiden van Gran Bori) worden er geen concessies uitgegeven omdat de Wayana en Trio die in dit gebied wonen aangegeven hebben geen goudwinning in hun gebied te willen.

Het recente geval waarin een concessieaanvraag van het mijnbouwbedrijf C-mining voor diamantexploratie in de Sipaliwini savanne werd afgewezen is interessant omdat het de ambivalente verhoudingen tussen de Surinaamse overheid, traditioneel gezag, dorpingen, en mijnbouwers blootlegt. De zaak kwam in het nieuws in mei 2008, toen Trio granman Ashongo Alalaparoe een door hem gezegelde toestemming aan C-mining introk. Dit gebeurde onder druk van de dorpingen van Kwamalasamutu, die erachter gekomen waren dat hun Granman een document ondertekend had waarin hij diamantexploratie verwelkomde. De dorpingen, die niet geconsulteerd waren, voelden zich verraden door de Granman die zich profileert als een beschermer van het traditionele leefgebied. Hoewel dit bij wet niet noodzakelijk is had de Districtscommissaris (DC) van Sipaliwini, die het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen (NH) moet adviseren over concessie toewijzingen, geen toestemming willen verlenen zonder consent van de Granman. Volgens zowel de GMD (uitvoerend orgaan van het Ministerie) als vertegenwoordigers van het Districtscommissariaat waren de Granman en zijn raadsmanen in verschillende gesprekken aangemoedigd met de lokale bevolking te overleggen. Milieu- en inheemse organisaties stelden echter dat de procedure tegen internationale richtlijnen indruiste. Het ondertekende document was opgesteld in het formeel Nederlands, een taal die de Granman niet beheerst, en er had geen consultatie met de bevolking plaatsgevonden. De concessie is, tot grote ergernis van de mijnbouwondernemer, uiteindelijk niet uitgegeven.

De inconsistente houding van de overheid en het traditionele gezag ten opzichte van mijnbouw, en de onduidelijke verhouding tussen nationale en lokale gezagsdragers kwamen ook naar voren in een recent (maart 2009) incident in de Djukakreek (ook: N'Djoekakreek). De Mama Djukakreek is een belangrijke voorouderlijke plek voor de Ndyuka marrons. Desondanks hadden een aantal Ndyuka dignitarissen een notarieel contract getekend met een Fransman waarin zij toestemming gaven voor goudwinning in de Djukakreek voor een maandelijkse vergoeding van 300 gram goud (7.500 US dollar) per set machines (Zandgrond 2009). Een Ndyuka bestuurssecretaris (overheidsambtenaar) trad op als tussenpersoon; hij ontving het geld en droeg dit over aan de kapiteins. Beide partijen (traditioneel gezag en overheidsvertegenwoordiger) handelden in strijd met zowel de mijnbouwwet als de gewoontewetten van de Ndyuka.

Ndyuka granman Gazon diende een klacht over illegale goudwinning in bij de centrale overheid, die vervolgens politie- en legereenheden naar de locatie stuurde. Op grond van overtreding van de wet op economische delicten en de mijnbouwwet werden de goudzoekers in verzekering gesteld en de illegalen onder hen (32) vervolgens uitgezet (De Ware Tijd, 21/03/2009). Een aanzienlijk aantal vaartuigen, buitenboordmotoren, vier goudmachines, twee bulldozers, twee graafmachines, en enkele lichtaggregaten werden geconfisqueerd. De zes kapiteins die dit belangrijke ceremoniële gebied verkwaanseld hadden zijn bij de Granman ter verantwoording geroepen. Op een *krutu*

(stamvergadering) hebben zij hun excuses aangeboden en is hen een traditionele boete opgelegd in de vorm van onder andere *sopi* (sterke drank) en lakens. Twee dignitarissen wilden tijdens de *krutu* een groot bedrag (~15,000 Euro¹¹) teruggeven. Omdat de Granman weigerde het geld aan te pakken is het door een aanwezige politie-inspecteur in beslag genomen. De Federatie van Twaalf Lo's (Ndyuka raad van gezagsdragers) heeft er ook bij andere Ndyuka opaangedrongen eventuele verdiensten uit de Djukakreek terug te geven. Geld verdient met activiteiten die de Mama Djukakreek schenden zou namelijk onheil kunnen brengen. De betrokken bestuurssecretaris is ter beschikking van het Ministerie van Regionale Ontwikkeling gesteld.

Uit de twee bovenstaande cases kunnen we de volgende conclusies trekken over de relatie tussen de overheid, traditionele gezagsdragers, en de goudwinning. Ten eerste zijn noch traditionele gezagsdragers noch nationale autoriteiten eenduidig in hun houding ten opzichte van goudwinning. Terwijl de ene persoon toestemming geeft trekt de andere deze weer in. Deze situatie leidt tot veel onduidelijkheid bij ondernemers die een contract of mondelinge overeenkomst hebben met een vertegenwoordiger van het gezag en trouw hun maandelijkse betaling afdragen, om vervolgens als crimineel behandeld te worden.

In de tweede plaats is er een gebrek aan eenduidigheid in het overheidsbeleid ten opzichte van de kleinschalige goudwinning. De huidige DC zocht bijvoorbeeld actief de toestemming van Granman Ashongo alvorens een positief advies uit te brengen aan het Ministerie van NH. Voorheen zijn er echter veel concessies uitgegeven die over dorpen heen liggen zonder dat de dorpsbewoners geconsulteerd of geïnformeerd zijn. Is de houding van de DC een teken van een nieuw beleid of een persoonlijke voorkeur van deze DC? Het is ook niet duidelijk waarom praktijken die soms gedoogd worden door de Staat van de ene op de andere dag hard de kop ingedrukt worden. Hoe kan een ondernemer die legaal in het land is en een contract heeft met een staatsbedrijf (Grassalco) begrijpen waarom zijn machines zonder waarschuwing geconfisqueerd of vernietigd worden tijdens een overheidsoperatie Cleansweep tegen illegale goudwinning?

Ten derde zijn de verhoudingen tussen nationale gezagsdragers en traditionele autoriteiten gebaseerd op persoonlijke karakters en vriendschapsbanden in plaats van wettelijk vastgelegde rechten en plichten. We zien bijvoorbeeld dat de Ndyuka Granman zich persoonlijk richtte tot Minister Felisi, ook een Ndyuka Marron uit het Tapanahoni gebied, in plaats van tot de GMD of het Ministerie van Justitie en Politie.

¹¹ Totaal is 21.370 US dollar, 2.470 euro en SRD 182,50 teruggegeven, terwijl bonnen aanwijzen dat de Fransman minstens 11 kilo goud (USD 25 per gram) had afgestaan.

7. Economische context

Goudwinning en de nationale economie

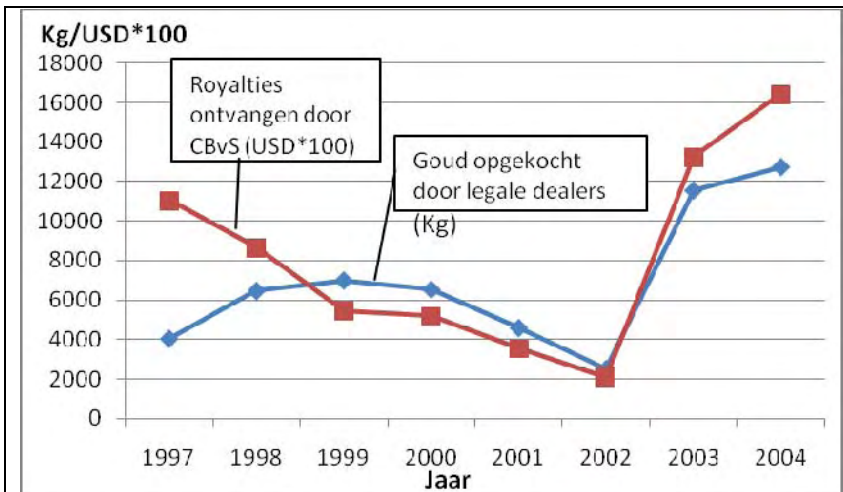
De Centrale Bank van Suriname (CBvS) is belast met de opkoop en registratie van goud dat in Suriname geproduceerd is. De goudopkoop van kleinschalige goudzoekers bedroeg in de periode 1997-2004 gemiddeld zeven ton per jaar. Dit is naar schatting een derde tot een kwart van de totale kleinschalige productie (Stichting Planbureau Suriname 2003). Met de opening van de Gros Rosebel mijn in 2004 is ook de grootschalige goudwinning officieel begonnen met produceren. In de eerste negen maanden van 2008 bedroeg de productie van deze mijn 236.000 troy ounce (7.340 kg), met een brutowaarde van USD 189 miljoen (De Ware Tijd 2008).

Sinds 2002 koopt de CBvS zelf geen goud meer op maar gebeurt dit via legale goudkopers. Deze opkopers verkopen het goud aan gemachtigde exporteurs, die het vóór uitvoer bij de CBvS registreren. Vanaf het moment dat dit systeem ingevoerd is vertoont de legale goudopkoop een stijgende trend (IMF 2007, Figuur 7.1). Van het legaal opgekochte goud gaat er 1 procent aan royalty naar de CBvS. Iamgold (Gros Rosebel) betaalt 5 procent royalty en daarbij winst- en loonbelastingen. In 2008 droeg deze maatschappij tussen de 30 en 40 miljoen USD af aan de staatskas. Vanwege het informele karakter van de kleinschalige goudwinning is belastinginning in deze sector moeilijk. Deze bedroeg in de periode 1995-2000 nog geen half procent van de geschatte productiewaarde (Stichting Planbureau Suriname 2003).

Bijna al het Surinaamse goud wordt geëxporteerd; in 2000 en 2001 respectievelijk USD 33,6 mln. en USD 49,4 mln (Stichting Planbureau Suriname 2008). Een klein deel komt via de CBvS of illegale opkoop terecht bij lokale juweliers. Met de groeiende productie uit de Rosebel goudmijn, recente exploratieactiviteiten in het Nassau gebergte, en geprojecteerde stijgingen van de goudprijs zal de waarde van de goudexport in de komende jaren naar verwachting toenemen.

Ongeveer 12.000 personen, oftewel 8% van de beroepsbevolking, hebben een baan in de kleinschalige goudsector (Stichting Planbureau Suriname 2003). Daarbij werken er nog ongeveer 950 mensen in de Gros Rosebel mijn, die een geprojecteerde levensduur heeft van 10 jaar.

Figuur 7.1 Legale goud opkoop en royalty ontvangen door de CBvS.

Bron: Healy en Heemskerk 2005: 84

Goudwinning en de lokale economie

Hoewel lokale goudzoekers soms slechts enkele maanden per jaar in de mijnen werken is goudwinning in de regel de belangrijkste bron van inkomsten voor hun huishoudens (Heemskerk en Oliveira 2004). Een 2004 WWF onderzoek laat zien dat in meer dan één derde deel van de huishoudens in geselecteerde dorpen aan de Tapanahoni Rivier en in Brokopondo tenminste één persoon werkzaam is in de goudwinning (ibid.). De meesten van hen zijn mijnarbeiders maar anderen werken als voorman, mijneigenaar, drager, ATV bestuurder of een combinatie van deze activiteiten.

Behalve door werk in de mijnen verdienen lokale mensen ook aan het leveren van diensten aan goudzoekers buiten de goudvelden. De bootsmannen van de Tapanahoni en de Lawa Rivieren zijn voor hun inkomen grotendeels afhankelijk van goudzoekers. Anderen produceren voedingsmiddelen zoals *kwakka* (cassave product), verkopen hele maaltijden of gaan vissen en jagen voor de goudzoekers. Weer anderen verkopen producten uit de stad als rondtrekkende verkopers (bv. sigaretten) of vanuit een winkeltje. Daarbij zijn er nog de families die een deel van de goudproductie opeisen van goudzoekers die in hun voorouderlijk gebied opereren (zie Hfd. 6). In bovengenoemd onderzoek vonden we dat ongeveer $\frac{2}{3}$ deel van de huishoudens in de Tapanahoni dorpen Mooitaki en Jawsa geld ontvangt uit de goudwinning (ibid.). De goudsector was ook een belangrijke inkomstenbron voor de helft van de huishoudens in Monfina (Lawa), Fandaagi (Tapanahoni), en Balengsula (Brokopondo).

Het is evident dat de winkels, drinkgelegenheden, en eettentjes slechts kunnen bestaan doordat het geld van de goudwinning in de dorpen circuleert. Ook de moderne stenen huizen met glazen ramen die in enkele dorpen verrijzen zijn veelal met opbrengsten uit de goudwinning gekocht. Daarbij zijn er de 'concessie'-betalingen die goudzoekers afdragen aan de vertegenwoordiger van de clan of familie op wiens voorouderlijk gebied zij actief zijn.

Ook gezinnen waarvan niemand in de goudwinning of gerelateerde diensten werkt ontvangen vaak belangrijke financiële ondersteuning vanuit deze sector. Een oudere moeder kan bijvoorbeeld geld of goederen krijgen van een volwassen zoon die een eigen huishouden heeft. Jonge mannen zullen ook niet schromen om een *soft* (softdrink) voor een leuke vrouw uit het dorp te kopen, of een bijzondere vriendin iets extra's toe te stoppen. Toen ik een lokale functionaris naar aanleiding van de verwijdering van goudzoekers uit de Djukakreek (maart 2009) vroeg of het beter zou zijn de kleinschalige goudwinning helemaal te verbieden in het Marowijne/Tapanahoni gebied zei hij: "Nee, goudwinning uitbannen zou zelfmoord betekenen".

Hoewel de goudwinning individuen en gezinnen helpt te overleven en vooruit te komen zien we zelden dat deze activiteit leidt tot dorpsontwikkeling. Dorpen waar een groot deel van de bevolking in de goudwinning actief is hebben niet vaker dan anderen een drinkwatersysteem of toegang tot elektriciteit (Heemskerk en Oliveira 2004). Deze observatie suggereert dat goudinkomens nauwelijks aan gemeenschapsprojecten besteed worden. In een enkel geval waar een kapitein of andere lokale functionaris geld van goudzoekers int kan er wat opzij gelegd worden voor bijvoorbeeld een dorps huis of de elektriciteitsvoorziening (bv. Kawemhakan). Pogingen om een lokale belasting te innen van goudzoekers van het dorp zijn veelal mislukt.

8. Milieu en gezondheid

8.1 Kwik vervuiling

Van de verschillende vormen van milieuvervuiling die door kleinschalige goudwinning veroorzaakt worden heeft kwikvervuiling de meeste aandacht van wetenschappers, de media, en de bevolking. Goudzoekers gebruiken kwik (Hg), dat met goud amalgameert, om goud van overige bodemdeeltjes te scheiden. Het goud wordt teruggewonnen door het amalgaam te verhitten, waarbij het kwik verdampt en het goud achterblijft. Het proces is effectief, eenvoudig, en goedkoop (1kg Hg kost ~1g goud). Mijnbouw experts schatten dat goudzoekers ongeveer 1 kg kwik gebruiken om 1 kg goud te winnen (Veiga 1997). Wanneer een goudreserve uitgeput raakt zeggen goudzoekers relatief meer kwik nodig te hebben om de laatste fijne deeltjes te vangen (Heemskerk en Olivieira 2003).

Goudzoekers komen in direct contact met kwik in verschillende fases van het goudwinningproces (Heemskerk en Olivieira 2003). Ze:

houden kwik in hun handen wanneer ze het in de sluicebox plaatsen.

- halen overbodig kwik uit het amalgaam door het amalgaam in een doek te plaatsen en uit te wringen. Zo wint men kwik terug voor toekomstig gebruik.
- halen overbodig kwik uit het amalgaam door het amalgaam in een doek te plaatsen en het kwik er door de stof heen uit te zuigen. Zo wint men kwik terug voor toekomstig gebruik.
- inhaleren de kwikdampen wanneer ze goud verbranden.
- wringen de bladeren die de goudpan tijdens het branden bedekken uit om kwik terug te winnen.

Tijdens het winningproces komt kwik in rivieren terecht doordat goudzoekers het vermorsen en via neerslag. In de rivier wordt het kwik opgenomen door micro-organismen op de bodem. Tijdens dit proces verandert anorganisch kwik in het zeer giftige organisch kwik of methylkwik. Methylkwik bioaccumuleert in de voedselketen doordat kleine vissen de micro-organismen eten, en vervolgens door vleesetende vissen gegeten worden. Dorpelingen die in de buurt van goudgebieden wonen, riskeren kwikvergiftiging door het consumeren van vervuilde vis. Het is onwaarschijnlijk dat men, zoals velen denken, kwikvergiftiging oploopt door het drinken van water met kwik.

Acute kwikvergiftiging door de opname van kwik in het lichaam wordt gekenmerkt door problemen met het digestieve systeem, maag- en darmpijnen, overgeven, en waterige of bloederige diarree. Mensen riskeren chronische of methylkwik vergiftiging door langdurige consumptie van vervuilde vis of absorptie van de stof via de huid en membranen. Chronische kwikvervuiling tast het centrale zenuwstelsel aan en kan Minamata ziekte veroorzaken. In alle Surinaamse populatiegroepen die op kwik getest zijn, zijn kwikgehalten aangetroffen die de World Health Organization standaard van 10 µg/g overschrijden (o.a. Ouboter et. Al, 2007). Vooral onder de Wayana inheemsen van Apetina en de Lawa Rivier zijn kwikgehalten verontrustend hoog, zelfs bij kleine kinderen.

8.2 Watervervuiling

Voor de binnenlandbewoners zelf is watervervuiling het voornaamste en meest zichtbare probleem geassocieerd met de kleinschalige goudwinning (Heemskerk en Olivieira 2003). Door het omwoelen van kreek- en rivierbeddingen, en het vloeien van modderstromen uit de mijn in de rivieren, vertroebelt het rivierwater in de buurt van goudgebieden. Schoon water is erg belangrijk voor dorpen in het binnenland, niet alleen als drinkwater maar ook om te koken, baden, en kleren en vaat te wassen. Hoewel er verschillende bronnen van watervervuiling zijn -waaronder afval, motorolie, en uitwerpselen- is kleinschalige goudwinning de voornaamste boosdoener. Benedenstreams van goudgebieden is het water vaak niet meer geschikt voor menselijke consumptie en soms zelfs niet meer om te baden. Medische consequenties zijn o.a. een toename van diarree en huiduitslag.

De vertroebeling van waterwegen heeft ook een negatieve invloed op de kwaliteit van het waterecosysteem. De vernietiging van de woon- en voortplantingsgebieden; de reductie van zuurstof in het water; en het hinderen van foeragestrategieën schaden de gezondheid van vissen en andere waterdieren. Veranderingen in de kwaliteit en kwantiteit van de vispopulatie hebben haar weerslag op het dieet van Marrons en Inheemsen, dat voor proteïne grotendeels van vis afhankelijk is.

8.3 Malaria

Één van de directe gezondheidseffecten van kleinschalige goudwinning is de ongecontroleerde verspreiding van malaria. De open gaten met stilstaand water vormen een broedplaats bij uitstek voor ziekteverwekkende muggen. De mobiliteit van de goudzoekers stimuleert de verspreiding van malaria, en het lukrake gebruik van malaria profylaxe kweekt resistentie tegen bestaande medicijnen. In de afgelopen vier jaar is het Ministerie van Volksgezondheid erin geslaagd malaria in de dorpen grotendeels terug te dringen. Haar voorlichtingscampagnes en interventie strategieën zijn echter niet verspreid in de goudvelden, en deze plaatsen blijven een besmettingshaard. Het Global Fund heeft recent financiering ter beschikking gesteld aan het Ministerie van Volksgezondheid en de PAHO voor een project met als doel malariabestrijding in de goudvelden.

8.4 Ontbossing

De overvloedige tropische vegetatie in de zuidelijke 80% van Suriname geeft de illusie dat de tropische bodems zeer vruchtbaar zijn. Dit is een misconceptie. Over het algemeen zijn de bodems zeer arm als gevolg van de sterke chemische verwerking welke op veel plaatsen tot een diepte van 60 m is doorgedrongen. Hierdoor herstellen aangetaste gebieden zich langzaam.

De hoeveelheid ontbossing die kleinschalige goudwinning veroorzaakt is klein in vergelijking met de ontbossing ten gevolge van houtkap en grootschalige landbouw elders in het Amazone gebied (Peterson en Heemskerk 2001). Het herhaaldelijk omwoelen van de bodem en de verwijdering van wortels en ander organisch materiaal verhinderen echter de regeneratie van uitgemijnde gebieden. Zelfs na enkele decennia verschilt de vegetatie die voormalige mijnen bedekt kwalitatief van primair bos en secundair bos op oude kostgrondjes. Vanuit de lucht ziet men dan ook dat het bos doorkruist wordt door lange strips van onbedekte bodem waar vrijwel geen bodherstel plaats vindt.

Ter afsluiting

De kleinschalige goudwinning is niet meer uit het leven in het Surinaamse binnenland weg te denken. Braziliaanse migranten, het merendeel van de goudzoekers, hebben een standvastige plek verworven in de economie en het sociale leven van zowel het binnenland als de stad. Duizenden Marrons vinden ondertussen in de goudwinning en de gerelateerde dienstensector een baan om hun gezin te onderhouden. Er is geen reden om aan te nemen dat de kleinschalige goudsector in de komende jaren zal verdwijnen. Goudzoekers passen zich snel aan veranderende omstandigheden aan, en weten met nieuwe technologische ontwikkelingen afzettingen die voorheen onbereikbaar waren te ontginnen. Met de huidige wereld economische crisis en de zwakke Amerikaanse dollar is bovendien de vraag naar goud alleen maar toegenomen. Ad hoc overheidsacties tegen (illegitieme) kleinschalige goudwinning hebben geen duurzame impact gehad en zeker niet tot de ordening of vermindering van de goudwinning geleid; hooguit tot meer chaos en een trek naar meer geïsoleerde gebieden.

In deze context is het van groot belang dat (a) de overheidsvisie ten aanzien van de kleinschalige goudwinning (b) het gerelateerde overheidsbeleid, en (c) de relatie tussen overheid en goudzoekers drastisch veranderen. In de plaats van een ongewenste illegale activiteit moet de overheid deze mijnbouw subsector gaan zien als een kans; een kans om duizenden laaggeschoolde mannen in het binnenland aan werk te helpen, een kans om de gemarginaliseerde bevolking in het binnenland te onderhouden, een kans om dorpen in het binnenland tot ontwikkeling te brengen, en een kans om als overheid substantiële inkomsten uit de goudwinning te werven.

Deze verandering in visie vereist de aanname van een mijnbouwwet die de realiteit in de goudvelden weerspiegelt en een beleid gericht op productieverbetering, economische bloei, en vermindering van de negatieve effecten. Dit kan gebeuren door het bieden van werkgerelateerde ondersteuning (bv. milieustraining, technische training) en basis overheidsdiensten (bv. gezondheidsvoorzieningen, politie) in de goudvelden. Een dergelijke aanpak is niet onrealistisch. Er zijn landen met veel minder middelen dan Suriname waar de overheid een stimulerende en ondersteunende rol voor de kleinschalige goudsector speelt (bv. Ghana, Senegal). Dit vereist wel een wijdverspreide en constante aanwezigheid van de overheid in de goudvelden. Een GMD kantoor in de stad en een politiepost op 100 km afstand voldoen niet, net zo min als eenmalige militaire actie waarbij goudzoekers lukraak opgepakt worden.

Een dergelijke beleidsverandering zal het imago van de overheid bij de goudzoekers verbeteren, een belangrijke voorwaarde voor ordening van de goudsector. Goudzoekers moeten de overheid zien als een betrouwbare, transparante instantie waar men terecht kan voor geologisch en technisch advies, voor hulp bij legalisatie, en voor rechtvaardige bemiddeling in het geval van conflicten.

De gesuggereerde veranderingen zullen vele jaren kosten, waarbij de overheidsvisie het moeilijkst te beïnvloeden is. Uiteindelijk is acceptatie van de kleinschalige goudwinning als een gerechtvaardigde economische sector echter de enige weg tot ordening en regulering. De meeste goudzoekers werken liever op een legale basis, en zijn bereid om belasting te betalen en zich aan geldende regels te houden. Transparante communicatie tussen de overheid en goudzoekers, als gerespecteerde en kundige gesprekspartners, is hiervoor een eerste vereiste.

Literatuurlijst

Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS) (2005). Zevende Algemene Volks- en Woningtelling in Suriname. Landelijke Resultaten Volume II. Werkgelegenheids- en Onderwijskarakteristieken. Paramaribo, Suriname.

Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS) (2009). "Website van Stichting Algemeen Bureau voor de Statistiek " Geconsulteerd 5 mei 2009, op <http://www.statistics-suriname.org/>

Amazon Conservation Team (ACT) Suriname (2009b). Demarcation of indigenous and maroon lands in Suriname. Auteur: M. Heemskerk. Paramaribo, Suriname: Gordon and Betty Moore Foundation and Amazon Conservation Team Suriname.

Amazon Conservation Team (ACT) Suriname (2009a). Land use and tenure and the role of traditional authorities among indigenous peoples and maroon in Suriname (draft). Auteurs: M. Heemskerk en K. Delvoye. Paramaribo, Suriname: Amazon Conservation Team Suriname.

Amazon Conservation Team (ACT) Suriname (2005). Rights to Land and Resources for Indigenous Peoples and Maroons in Suriname. Auteur: M. Heemskerk. Paramaribo, Suriname: ACT-Suriname.

Bubberman, F. C. (1977). "De Gouden Draad." Suralco Magazine 9(3): 14-19.

Buursink Consultants en PlantProp (2003). Greenstone belt gold mining regional environmental assessment. Paramaribo, Suriname: Ministerie van Arbeid, Technologische Ontwikkeling, en Milieu (ATM) en Nationaal Instituut voor Milieu en Ontwikkeling Suriname (NIMOS).

CAREC, PAHO, en Stichting Maxi Linder Association. (2005). HIV/AIDS and Commercial Sex Work in Suriname. An HIV sero-prevalence and behavioral study among commercial sex workers (CSW) in Suriname. Paramaribo, Suriname: National AIDS Program, Ministerie van Volksgezondheid.

Dahlberg, E. H. (1984). Small-Scale Gold Mining. A Manual Based on Experience in Suriname. Londen, UK, Intermediate Technology Publications.

De Ware Tijd online (2008). Rosebel is echte en succesvolle 'goudmijn' voor IAmGold. Rosebel goudproductie blijft boven prognoses. 08-11-2008. Paramaribo, Suriname.

De Ware Tijd online (2009). 107 aanhoudingen N'Djoekakreek. 21-3-2009. Paramaribo, Suriname.

DeVletter, D. R. en A. L. Hakstege (1998). The Search for Gold in Suriname. The History of Earth Sciences in Suriname. T.E. Wong, D.R. DeVletter, L. Krook, J.I.S. Zonneveld, en A.J. VanLoon (Eds.). Utrecht, Nederland: Koninklijke Nederlandse Academie der Wetenschappen and Nederlands Instituut Toegepaste Geowetenschappen TNO: 311-350.

Healy, C. en M. Heemskerk (2005). Situation Analysis of the Small-Scale Gold Mining in Suriname. M. Fontaine en R. Vieira (Eds.). Paramaribo, Suriname: World Wildlife Fund Guianas Regional Programme.

Heemskerk, M. (2003). "Self-Employment and Poverty Alleviation: Women's Work in Artisanal Gold Mines." *Human Organization* 62(1): 62-73.

Heemskerk, M. en R. v. d. Kooye (2003). Challenges to sustainable small-scale mine development in Suriname. *The Socio-economic Impact of Small-Scale Mining in Developing Countries: An Update*. G. A. Hilson. Ch. 32.

Heemskerk, M. en M. Oliveira (2003). Perceptions of small-scale gold mining impacts: Results from focus group discussions in mining camps and affected communities. Tapanahonie & Brokopondo Regions, Suriname. Paramaribo, Suriname: World Wildlife Fund Guianas Regional Programme.

Heemskerk, M. en M. Oliviera (2004). Perceptions of small-scale gold mining impacts II. Paramaribo, Suriname, World Wildlife Fund Guianas Regional Programme.

Heemskerk, M. en M. d. Theije (In Druk). "Moving frontiers in the Amazon: Maroon and Brazilian small-scale gold miners in Suriname." *European Review of Latin American and Caribbean Studies/ Revista Europea de Estudios Latinoamericanos y del Caribe*

Heilbron, W. en G. Willemsen (1980). "Goud- en Balata-Exploitatie in Suriname: Nieuwe Productiesectoren en Nieuwe Vormen van Afhankelijkheid." *Caraïbisch Forum* 1(1): 66-94.

International Monetary Fund (IMF) (2007). *Suriname: Statistical Appendix*. Washington DC: IMF.

Kambel, E.R. and F. MacKay (2003). *De rechten van inheemse volken en marrons in Suriname*. Leiden: KITLV Uitgeverij.

Kom, J. F. M. de (2002). *Artisanal Gold Mining in Suriname. Review of Documents, Meeting with Stakeholders and Areas for Further Studies and Interventions. Reducing Negative Impacts of Artisanal Goldmining in Suriname*. PAHO TCC (Technical Cooperation between Countries) Project Suriname Brazil (Ed.). Paramaribo, Suriname: PAHO.

Mol, J. en P. Ouboter (2004). "Downstream Effects of Erosion from Small-Scale Gold Mining on the Instream Habitat and Fish Community of a Small Neotropical Rainforest Stream." *Conservation Biology* 18(1).

Nahar, E.R., C.A.F. Pigot, J.H. Pinas, en P.A Teunissen (1988). *Suriname Plan Atlas*. Washington DC, USA: Stichting Planbureau Suriname (SPS); Dienst Regionale Ontwikkeling en Fysische Planning (HAPRO); en de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS).

Ouboter, P., G. Landburg, C. White, J. Mol, F. van de Lugt en J. Quik (2007). *Mercury pollution in the Greenstone Belt. Final Technical Report*. R. Vieira(Ed.). Paramaribo, Suriname, World Wildlife Fund. Guianas Regional Programme.

Republiek Suriname (1986). "Decreet E-58. Decreet van 8 mei 1986, houdende algemene regelen omtrent de opsporing en ontginning van delfstoffen (Decreet Mijnbouw)." *Staatsblad* 28.

Soto, H. de (2000). *The Mystery of Capital: Why capitalism triumphs in the west and fails everywhere else*. New York: Basic Books.

Stichting Planbureau Suriname (2003). Ontwikkelingen binnen de goudsector vanaf de jaren 90: een studie naar de economische, sociaalmaatschappelijke en milieueffecten. Paramaribo. Paramaribo, Suriname.

Stichting Planbureau Suriname (2008). MDG 1 Suriname: hoe armoede in 2015 te halveren? Paramaribo, Suriname. URL: <http://www.planbureau.net/archief/nieuws/goud.pdf>

Theije, M. de (1997a). "'De Brazilianen stelen al ons goud!' Braziliaanse migranten in stad en binnenland." *OSO, Tijdschrift voor Surinamistiek* 26(1): 81-99.

Theije, M. de en M. Heemskerk (In Druk). Transforming land tenure systems in the quest for gold. Aluku, Wayana, and the State in the Suriname-French Guiana border area. Cayenne, France: Ibis Rouge.

Times of Suriname (2009). Illegale goudwinning stimuleert exploitatie jonge marronvrouwen en meisjes. 08-04-2009. Paramaribo, Suriname.

Veiga, M. (1997). Artisanal Gold Mining Activities in Suriname. Vancouver, Canada: UNIDO (United Nations Industrial Development Organization).

World Resources Institute, W. (2006) "EarthTrends: The Environmental Information Portal. Forests, Grasslands and Drylands. Country Profile- Suriname." URL: <http://earthtrends.wri.org/text/forests-grasslands-drylands/country-profile-171.html>

Zandgrond, F. (2009). Corruptie dignitarissen traditioneel afgestraft. *De Ware Tijd* online. 01-04-2009. Paramaribo, Suriname.